

Työeläke

OTE IHMISESTÄ

Lainsäätäjä Juha Rehula
näkee työeläkeotteen
kansalaisten palveluna

7

14

19

26

4 Kevään 2008 viestinnällinen ponnistus Työeläkeote koskettaa jokaista

Eduskunnan sosiaalivaliokunnan puheenjohtajan, kansanedustaja **Juha Rehulan** mukaan työeläkealalla on otekirjeissään ja -kampanjoinnissaan tilaisuus osoittaa, että eläkejärjestelmät ovat ihmisiä varten.

6 Työeläkeote tulee, oletko valmis?

Kävimme kyselemässä kansalta, mikä työeläkeasioissa kiinnostaa. Katugallup.

9 Kun kohtuus karkaa

Vieraisiin kansiin asettautui tämän numeron kolumnistimme, Iltalehden toimittaja **Jouni Vilermo**.

10 Intohimona eläketurva

Työeläkkeen ja yksityisen eläkevakuutuksen muutos sopuisassa liitossa koetaan aika ajoin kuumia tunteita ja ylilyöntejä.

10 "Täydentävä, ei kilpaileva tuote"

Nordean varatoimitusjohtaja **Markku Pohjola** vakuuttaa, ettei finanssiala sorru turhaan pelotteluun lakisääteisen työeläkkeen tulevaisuudesta.

12 "Säästää voi monin tavoin"

Eläketurvakeskuksen ekonomisti **Kati Ahonen** on paneutunut suomalaisten säästämiseen, jossa pahan päivän vara on edelleen pätevä syy siirtää käyttörahaa syrjään.

13 Eläkkeiden rahoitus sukupolvinäkökulmasta

Jukka Grönnin asiantuntija-artikkeli.

14 Kansan käytös yllättää ennustajat

Väestökehityksen ennustamisen vaikeudesta kertoo **Pekka Myrskylä** Tilastokeskuksesta.

16 Elinaikakerroin kohtelee työkyvyttöntä kaltoin

Lääkkeeksi elinaikakertoimen vaikutukseen on tarjottu pidempään työskentelyä. Tämä resepti ei työkyvyttöntä lämmitä. Epäkohtaan etsitään kuumeisesti ratkaisua.

17 "Tuloloukun voi vielä korjata"

Pekka Sauri heittää keskusteluun ehdotuksen työkyvyttömyyseläkeläisten aseman parantamiseksi.

18 Kovaa tahtoa töihin

Mika Vuorela selvitti työkyvyttömyyseläkeläisten työelämään paluun edistämistä.

19 Eläkefoorumi syventää tietoa

Sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälä** perusti foorumin keskustelualustaksi työeläkeasioille.

21 Yhtenäisen Suomen muistolle

Riitta Hildén ja **Ulpu Iivari** asettivat kirjassaan suuret ikäluokat luokakuvaan. Luvassa on ponnistelun sanomaa historiattomalle sukupolvelle.

22 Vanheneminen on vaiettu ongelma

Vuoden kellokkaaksi valittu **Sirkka-Liisa Kivelä** tietää, ettei vanhenemista katsota hyvällä eikä vanhoja ihmisiä hoideta hyvin.

24 Muistia voi kuntouttaa

Muistin heikkeneminen kuuluu vanhentumiseen, mutta muistihäiriöistä kärsii myös yhä useampi työikäinen.

26 Saksa heräsi harmaaseen huomiseen

Suomessa vieraillut **Gerhard Naegle** toteaa, että Saksa joutui jälkijunaan lähtiesään vasta nyt etsimään keinoja ikääntymisen haasteisiin.

28 Norjan eläkeuudistus sujuu öljytysti

Mika Vidlundin asiantuntija-artikkeli.

30 Pallo Hallussa

"Lady in Red" -kappaleen tahdissa keinuminen kilauttaa lisäeuroja hollantilaisen eläkerahaston kassaan.

32 Perhepiirissä

Kokemuksen ääntä -sarjassa kurkkaamme **Anneli Alaluusuan** perhealbumiin, joka tässä artikkelissa tarkoittaa Porastoa.

34 Kohta mä lähden

Pikasuutari joutui esittelemään hammaskalustonsa italiattarelle.

35 Luin kirjan

Forma, Harkonmäki, Saari, Väänänen (toim.): Ketkä tekevät kuntatyön tulevaisuudessa?

Helenius: Mikä maa, mikä syöpä

32

Ote täyttää tehtävänsä

Kolmeen miljoonaan työeläkeotteeseen kohdistuu niin paljon odotuksia, että varsinainen tarkoitus uhkaa jäädä pelkojen ja toiveiden alle. Otteen tehtävänä on varmistaa ja tarkistaa, että kaikki työsuhteet ja yrittäjäjaksot on vakuutettu.

Kokonaisarvio teknisestä suorituksesta, tietojen virheettömyydestä ja kampanjan onnistumisesta voidaan tehdä vuoden lopulla. Lähettäjiä kiinnostaa, onko kirjeet avattu, niiden sisältö ymmärretty ja mitenkä mahdollisten puutteiden käsittely sujui.

Lainsäätäjä on pitänyt erityisen tärkeänä, että tieto otteen tarkistamisen tärkeydestä saadaan perille. Otteen huomioarvoon ja sanoman perille saamiseen panostetaan ja on syytäkin. Yleisön työeläketiedossa on puutteita eivätkä alan palvelut saa peruskansalaisilta kovin hyvää arvosanaa. Tämä johtuu osin tehtävän vaikeudesta, mutta sellaisetkin pitää hoitaa. Vertailukohdaksi käy vaikka verottaja, joka on parantanut palveluaan hankalan ja helpottanut merkittävästi kukkarolle käyvän asiansa hoitamista.

Kirjeisiin liittyy varsinaisen asian ja sisällön ohella muutakin sanomaa. Työsuhdeluettelon ja eläkekertymän lähettäminen kuuluu järjestäytyneen yhteiskunnan meininkiin ja hyvinvointivaltion toimeenpanoon. Oikeuksia saadakseen on itse kunkin otettava vastuuta asioiden varmistamisesta ja tietojen tarkistamisesta. Useimmille ote kertoo, että tiedot ovat oikein ja systeemi toimii niin kuin pitääkin.

Ote täyttää tuon tehtävän, mutta keskustelussa sen asema on niin sanotusti haasteellinen. Julkisuudelle ja kilpailijoille ei oikein riitä, että tässä vain varmistetaan vakuutetun oikeuksia. Jotkut haluavat nostattaa keskustelua työeläkkeen tasosta ja riittämättömyydestä.

Kansalaisten mielissä oteinformaatio sekoittuu herkästi yleiseen epävarmuuteen ja tulevaisuuden ennustamisen vaikeuteen. Kilpailevien ja – tai kauniisti sanottuna täydentävien – tuotteiden tarjoajilla on se etu, että ne voivat esittää väitteitä ja tulkintoja, kun vastuu perusfaktoista on työeläkkeen tuottajalla.

Vakuutettujen tiedontarpeiden ja taustakohinan vuoksi pitäisi informaatio saada mahdollisimman yksiselitteiseksi ja kattavaksi. Järjestelmältä vaatii vähintäänkin vuosien työn, ennen kuin päästään sekä yksityiset että julkiset työsuhteet kattavaan otteeseen ja eläkearvioon. Suomalaisetkin siirtyvät hyvin nopeassa tahdissa sähköisiin palveluihin ja odottavat saavansa tuollaiset tiedot katseltavakseen silloin kun asia mieleen juolahtaa.

Reijo Ollikainen

36 Nimitykset

36 Tiedoksi

37 Loppukevään tutkimusseminaarien ohjelma

38 Yhdyskunta

Sarjakuva kertoo...no siitä yhdestä sairaudesta...jota se yksi julkkiskin sairasti...se esiintyi siinä yhdessä...oliko se nyt sarja vai mainos...vai mitä tässä piti kirjoittaa?

39 English Summary

40 Eläketurvakeskuksen verkkopalveluja

TOIMITUS: Päätoimittaja Reijo Ollikainen
| Toimituspäällikkö: Kati Kalliomäki |
Toimittajat: Pirkko Jyväkorpi, Anne Niemi |
Toimitusneuvosto: Mika Ahonen, Jyri Juusti,
Minna Levander, Sari Paloniemi, Marina
Paulaharju, Siru Rautio, Minna Rihniemi. |
Osoitteenmuutokset: Fax (09) 148 1172, Puhelin
010 751 2500, palvelupiste@etk.fi | Osoite:
00065, Eläketurvakeskus | Puhelin 010 7511 |
Fax 010 751 2205 | www.etk.fi | 43. vuosikerta
| Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa |
Vuosikerran hinta on 18 euroa | Helsinki 2008
| PunaMusta Oy | ISSN 0564-5808 | Kannen
kuva: Juha Rahkonen | Ulkoasu: Ilkka Kumpunen

Lainsäätäjän näkökulmasta työeläkeote lisää avoimuutta työeläkejärjestelmässä. Kansanedustaja Juha Rehula sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajana on nähnyt lainvalmistelun monet vaiheet. Hän uskoo, että työeläkeote lisää kansalaisten eläketietoutta.

Työeläkeotteessa on tiedot yksityisillä aloilla tehdystä työstä. Työeläkeotteita postitetaan noin kolme miljoonaa ja postitusaika on huhtikuusta marraskuuhun. Lähes jokaisen 18–67-vuotiaan Suomessa asuvan postiluukkuun kolahtaa työeläkeote.

Työeläkeotteen tietojen perusteella lasketaan aikanaan työeläke. Siksi työsuhde- ja palkkatiedot on hyvä tarkistaa työeläkeotteesta huolellisesti. Otteen lähettää se eläkelaitos, jossa ansiotyö oli vakuutettuna viime vuoden lopussa. Ensimmäisen pilottivuoden jälkeen työeläkeote lähetetään vuosittain vakuutetuille.

Näin tehdään tutuksi työeläkejärjestelmän perusslogania: työansioista karttuu työeläke.

Kevään 2008 viestinnällinen ponnistus

Työeläkeote

koskettaa jokaista

Alan yhteisessä työeläkeotekampanjassa on tahtoa osoittaa, että homma hoidetaan kotiin kunnialla. Työeläkevakuuttajat TELAn johtaja **Markku J. Jääskeläinen** ja Ilmarisen kehityspäällikkö **Nina Nissilä** kertovat otekampanjaan valmistautumisesta.

Arkadianmäellä päätöksentekijät seuraavat kiinnostuneina, kuinka historiallisessa otekampanjassa onnistutaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajaa **Juha Rehulaa** askarruttaa myös se, kuinka tietotekniset järjestelmät palvelevat kansalaisia. Nyt on tilaisuus osoittaa, että eläkejärjestelmät ovat ihmisiä varten.

työeläkeote 2008
Pensionsutdrag 2008

Lähes kaikille työikäisille postitettava työeläkeote lisää varmasti keskustelua eläkkeistä. Mutta samalla se lisää eläketietoutta, saa ihmiset kiinnostumaan eläkkeistään ja tarkistamaan työsuhdetietonsa. Kun asiallinen tieto saadaan viestitetyksi, myös usko lakisääteisen työeläkejärjestelmän toimivuuteen kasvaa.

Kansanedustaja **Juha Rehula** eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtajana seuraa kiinnostuneesti otekampanjaan valmistautumista. Jo 11 vuoden ajan sosiaali- ja terveysvaliokunnan työskentelyyn osallistunut Rehula toteaa, että otekampanja lisää kansalaisten tietoisuutta lakisääteisestä työeläketurvasta ja sitä kautta edistää työeläkejärjestelmän avoimuutta ja läpinäkyvyyttä.

– Ihmisten tietoisuus omasta sosiaaliturvastaan ja osana sitä myös työeläkkeistä on hyvä

herätellä ennen 60+ ikävuosia. Pidän hyvänä, että kaikille 18–67-vuotiaille tieto tulee nyt henkilökohtaisena kirjeenä.

– Yhtenä vuoden 2005 eläkeuudistuksen tavoitteena oli tehdä työeläkejärjestelmä läpinäkyvämmäksi. Nyt tämä ote on konkreettinen askel siihen suuntaan, Rehula täsmentää ja jatkaa, että kansalaisten on hyvä itse kiinnostua sosiaaliturvaan vaikuttavista asioista.

– Työeläkeote lisää uskoa lakisääteisen työeläkejärjestelmän toimivuuteen. Pidän hyvänä, että ihmiset kiinnostuvat jo työuransa aikana, Rehula sanoo.

Yksityiset tiedot ovat, julkiset puuttuvat

Työeläkeotteessa on tiedot sekä palkansaajan että yrittäjän työhistoriasta. Niin hyvä kuin työeläkeote onkin, julkisella alalla tehty työ ja tie-

dot kansaneläkkeestä eivät kuitenkaan ole mukana työeläkeotteessa.

Julkisen puolen eli valtiolle, kunnalle tai seurakunnalle tehdyistä ansioista otteella on vain maininta ja sen eläkelaitoksen yhteystieto, jonka puoleen kannattaa kääntyä kysyäseen tietoa karttuneesta eläkkeestään. Jos on nyt kunnan, valtion tai kirkon palveluksessa, mutta on aikaisemmin ollut yksityisen työnantajan palveluksessa tai itsenäinen yrittäjä, otteen lähettää se eläkevakuuttaja, joka on vakuuttanut viimeisen yksityisen alan ansiotyön tai yrittäjätoiminnan.

Julkisen puolen mukaan tuloa joudutaan vielä odottelemaan. Julkisen alan palvelussuhdetiedot ja niiden perusteella karttuneen eläkkeen määrä on työeläkeotteessa toivon mukaan tulevaisuudessa.

– Ihmisiä varten nämä järjestelmät ovat olemassa. Ne pitäisi saada toimimaan siten, että

Työeläkeote tulee, OLETKO VALMIS?

Työeläke-lehti jalkautui ja kysyi katugallupissa kansalaisten mielipiteitä työeläkeotteesta. Näitä kysyimme:

1. **Kiinnostaako sinua eläketietosi?**
2. **Tiedätkö, miten eläke muodostuu?**
3. **Haluaisitko työeläkeotteen kotiin kirjeenä vai valitsisitko verkkopalvelun?**

Anssi Kolehmainen, 51

1. Tiedän tarkalleen, totta kai eläkeasiat kiinnostaa.
2. En muista prosentteja, mutta koko työuralta sitä eläkettä kertyy.
3. Verkossa on parempi asioida, sillä paperit häviävät sateeseen.

Esko Koivusalo, 56

1. Ei kiinnosta, huolehdin eläkkeestäni omalla riskillä. Minulla on oma yritys ja myyn firman jossain vaiheessa. Saan siitä eläkerahat.
2. Joo, mutta monimutkainen on eläkejärjestelmämme. Olen nähnyt vanhempieni eläkkeiden pienenemisen. En jaksa uskoa, että eläkkeet riittävät.
3. Asioisin mieluiten verkossa.

Nina Riihijärvi, 41

1. No eipä eläkeasiat nyt juuri kiinnosta. En oikein usko järjestelmien pysyvyyteen.
2. Freelancer-työntekijänä olen kyllä tietoinen siitä, miten eläke kertyy.
3. Hyvä, että työeläkeote tulee kirjeenä kotiin kaikille. Ei tietoja tulisi itse katsottua netistä, vaikka ne siellä olisivatkin.

*Galluphaastattelut:
Johanna Merinen ja Anne Niemi*

työeläkeotteelta näkee koko työuransa ansiot kaikilta työnantajilta. Kansalaisten silmissä on hämmäntävää, että julkisen sektorin työsuhteista ei ole eläkeotteessa mainintaa. Eläke-etuuspuolella lainsäädäntö on TyELin myötä yhtenäistynyt, siksi ei ole painavia perusteita julkisen ja yksityisen erillään pitämiselle, kansanedustaja Rehula pohtii.

Rehula uskoo, että henkilökohtainen otekirje luetaan huolella eikä sitä sekoiteta postilukusta tipahtaviin mainoskirjeisiin.

– Luotan siihen, että valtaosalla tiedot ovatkin kunnossa, mutta palkka- ja työsuhtedat on syytä tarkistaa huolella. Otekirjeen tunnistettavuuden kannalta on tärkeää, että eläkeläisiltä lähtee informatiivinen ja sisällöltään työeläkeotteeksi tunnistettava virallinen kirje, jonka vastaanottaja uskottavasti tunnistaa asiakirjeeksi, hän toteaa.

Kiihkeää oterumbaa työeläkeyhtiöissä

Mitä oteesta sitten on? Työeläkeotteesta voi helposti tarkistaa yksityisellä alalla työskentelystä työnantajien nimet, työskentelyajat ja ansiot sekä yrittäjätoiminnan eläketiedot. Lisäksi työeläkeotteesta näkyy eräiden sosiaalivakuutusetuksien, esimerkiksi opiskelun ja palkattomien jaksosten perusteella karttunut eläke.

Työeläkeote saattaa tulla perheenjäsenille eri aikaan ja sisältö voi hieman vaihdella, sillä työeläkeotteiden lähettäjä on kunkin työntekijän oma työeläkeyhtiö. Pelkän postikirjeen varassa ei tietoa tarjoilla kerran vuodessa, myös sähköisiä palveluja viilataan vastaamaan kullattajien tiedontarvetta. Kesäkuussa työeläkeote on katseltavissa myös sähköisessä muodossa joko oman työeläkeyhtiön verkkopalvelussa tai työeläkealan yhteisessä Työeläke.fi -verkkoportalissa.

Arvatenkin tämä kevät on tavanomaista hektisempi ja työeläkeotteen postituksen vuoksi työntäyteinen. Ilmarisessa on oterumbaan varauduttu jo hyvissä ajoin. Ilmarisen eläkelinjan kehityspäällikkö **Nina Nissilä** vastaa heillä sähköisten otepalveluiden kehittämisestä. Ilmarisessa työt otekirjeen valmisteluja varten aloitettiin hankkeena jo syksyllä 2006.

– Työeläkealalla oltiin heti alkuun sitä miel-

Ilmarisen kehityspäällikkö Nina Nissilä muistuttaa, että kaikki ovat nyt ikään kuin samassa veneessä. Työeläkeotteiden postitus vaatii alan toimijoilta yhteistyötä. On koko järjestelmän etu, että alan osaaminen näyttää ammattitaitoiselta ja hallitulta ulospäin.

Työeläkeote 2008

Pensionsutdrag 2008

Kuva: Anne Niemi

tä, että paperisen otekirjeen rinnalla kehitetään verkkopalvelut ajan tasalle. Sähköisissä verkkopalveluissa asiakkaan tarpeet on myös viestinnällisestä näkökulmasta otettu kattavasti huomioon, Nissilä sanoo.

Tietojärjestelmien kuntoon saaminen on ollut kaikissa yhtiöissä ja ansaintarekisteri Arekissa suuri koitos. Haasteellista on hallita suuret volyymit. Ilmarisen asiakkaille työeläkeotteita lähtee yhteensä yli 700 000 kappaletta. Myös heillä niin kuin muissakin työeläkeyhtiöissä on varauduttu lisääntyviin asiakaskyselyihin keväen aikana.

– Työtä on paiskittu ja on pitänyt osata pitää monta palloa yhtä aikaa ilmassa. Mutta kyllä me olemme saaneet kaiken ajoissa valmiiksi. Työeläkeotteen parissa on viime vaiheessa työskennellyt noin 50 henkilöä. Tietoteknisten järjestelmämuutosten lisäksi on hyödynnetty myös asiakaspalvelun ja viestinnän erikoisosamista monipuolisesti.

Kuvaavaa on, että Ilmarisessa laadittiin jo hyvissä ajoin selkeäkielinen lukuohje, joka liitetään työeläkeotekirjeen mukana.

– Siinä kerrotaan asiakkaalle sujuvalla kielellä, mitä työeläkeote sisältää. Ohjeiden teossa ilmarislaisten pitkäaikainen kokemus ja viestinnän osaamisen hyödyntäminen on ollut suureksi avuksi, Nissilä toteaa.

Työeläkeotteiden postitus vaatii alan kaikkialta toimijoilta yhteistyötä. On koko järjestelmän etu, että alan osaaminen näyttää ammattitaitoiselta ja hallitulta ulospäin.

– Yhteiseksi ponnistuksen tekee sekin, että yhtiöt ovat saman tilanteen edessä. Laki velvoittaa kaikkia ja työeläkejärjestelmän edustajana varmasti jokainen toimija haluaa onnistua, kehityspäällikkö Nina Nissilä Ilmarisesta kannustaa.

Työeläkevakuuttajien viestintäponnistuksia

Työeläkevakuuttajat Telan johtaja **Markku J. Jääskeläinen** on jo hyvän aikaa suunnitellut työeläkeotteen viestintäponnistuksia yhdessä työeläkeyhtiöiden kanssa. Hän muistuttaa, että kirjeenä kotiin lähetettävän otteen perusidea nojautuu lakiin.

– Pohja on lainsäädännössä. Työntekijän

– Tietoisuutta ja mediayhteyksiä asiallisen työeläketietouden levittämiseksi jatketaan kevään kampanja-aloituksen jälkeen pitkin vuotta, kertoo Työeläkevakuuttajat Telan johtaja Markku J. Jääskeläinen.

eläkelakia (TyEL) valmistelussa alun alkaen haluttiin lisätä työeläkejärjestelmän läpinäkyvyyttä. Työeläkeote lisää keskustelua eläkkeistä. Otteen välillinen vaikutus onkin siinä, että ihmiset kiinnostuvat jo työssä ollessaan eläkkeestään – mikä on hyvä asia.

– Nyt ensimmäistä kertaa kaikki työeläkevakuuttajat yhtä aikaa lähestyvät kerralla asiakkaitaan yhteisessä kampanjassa. Toki aiemminkin on lähetetty satoja tuhansia työeläkeotteita, mutta nyt kaikki yksityisen alan toimijat ovat yhteisesti mukana tässä ponnistuksessa.

Minkälaisiin markkinointiponnistuksiin työeläkeotteen julkisuuteen lanseeraamiseksi on ryhdytty? Jääskeläinen paljastaa, että median kanssa on päästy hyvään yhteistyöhön ja monin viestinnällisin keinoin on kevään kampanjapönnisteluihin jo varauduttu.

– Yleisradion kanavilla työeläkeotteesta kerrotaan yhteiskunnallisissa tietoisuuksissa ja pitkin vuotta aiheemme on mediassa esillä sarjatyypillisesti. Kuitenkaan pelkästään median välittämän tiedon varassa ei olla, vaan työeläkevakuuttamisesta kerrotaan eri yhtiöiden sähköisissä palveluissa.

– Asia pidetään esillä pitkin vuotta. Näemme tärkeäksi jatkaa kampanjointia kesän yli, sillä

valtaosa kirjeistä lähtee vakuutetuille syksyllä, painottaa Jääskeläinen.

Alkulaukaus osuu huhti–toukokuulle, kun sinisen logon tunnuksin varustettu työeläkeote lanseerataan julkisuuteen. Tänä keväänä aihe nousi ensimmäisen kerran julkisuuteen huhtikuun alussa Rekisterit auki -tapahtumassa Helsingissä ja samaan aikaan infottiin asiasta Oulussa.

Jääskeläisen mukaan tunnelmat kevään myötä ovat vankistuneet tiedotusrintamalla odottavan toiveikkaiksi. Tosin nyt on kyse isosta tietoteknisestä ponnistuksesta, jossa täydellä varmuudella ei etukäteen voida aukottomasti selvittää miten yksilöityjen henkilötietojen masapostituksessa onnistutaan. Kansalaisia halutaan palvella mahdollisimman kattavasti, siksi työeläkeotteen voi tarkistaa paperisen rinnalla myös sähköisesti suoraan yhtiön sivuilla.

– Sen tiedämme, että jokainen taho on tähän ammattimaisesti panostanut. Myös Työeläkestudio TELAn nettisivuilla kertoo tiivistetysti työeläkkeistä ja työeläkeotteesta, Jääskeläinen sanoo.

Luottamusta lisäämään, ei uhkakuvia lietsomaan

Kansanedustaja Juha Rehula ei rummuta rintaansa yltiöpäisesti, vaikka toivookin otepostituksen onnistuvan. Hän arvelee, että kyselyjä varmasti tulee työeläkeyhtiöille, mutta myös eduskuntaan asti.

– Aina kun jostain halutaan purnata, me kansanedustajat olemme eläkesioissakin kansalaisten silmissä ”viimeinen valitusviranomainen”. Toivottavasti tästä yhteydessä ponnistuksesta selvitään kaikella tapaa asiallisesti ja jouhevasti.

– Työelämässä työsuhteet ovat yhä enemmän säälää tai lyhyttä patkää. Hyvä, että ihmisillä vankistuu tietoisuus siitä, että lähes kaikki työansiot kartuttavat eläkettä. Kyse on siis ihmisten omasta edusta, Rehula sanoo.

Lopuksi Rehula toteaa käsityksensä työeläkejärjestelmän toimivuudesta yleensä. Hänen mukaansa moniin Euroopan maihin verrattuna Suomessa eläkejärjestelmä toimii hyvin.

– Ylätasolla kaikki on periaatteessa kunossa. Aina tietysti nousee uusia pohdintoja ja selvityksiä, joita mietitään järjestelmän parissa. Poliittisella päätöksenteolla on vaikutettu ja voidaan vaikuttaa siihen, minkälaisiin muutoksiin järjestelmän on aika ajoin sopeuduttava. Uskon, että eläketurva on kestäväällä pohjalla ja ihmiset luottavat lakisäätöiseen työeläkejärjestelmän toimivuuteen.

Anne Niemi

Kun kohtuus karkaa

► Olen työssäni haastatellut lukuisia tavallisia ihmisiä heidän eläkkeistään, joko tulevista tai jo nautittavista. Lehtimiehen työ on selaista, että haastattelut ovat yleensä käsitelleet ongelmia.

Mutta kerran olin tilanteessa, jossa minulta kysyttiin, mitä itse ajattelen tulevasta eläkkeestäni. Siinä haastattelussa taas ei puhuttu ongelmista mitään.

Viimeistään silloin tajusin, miten pahasti eläkkeelle jääminen kärjistää eri elämäntilanteet.

► Minulle uusi eläkelaki sopii erinomaisesti. Sen ansiosta pääsen eläkkeelle kaksi vuotta aikaisemmin kuin olin osannut odottaa. Kannustinkarttuma ei minua kiinnosta. Rahalla minua ei saa jatkamaan töissä.

Minun osaltani toteutuu eläkejärjestelmän virallinen tavoite: "Aikaisemman, totutun kulutustason säilyttäminen kohtuullisena eläkkeelle siirtymisen jälkeen".

Onnekkaiden sattumien ja osin myös pitkäaikaisen uurastuksen ansiosta tulen saamaan jonkin verran keskimääräistä parempaa eläkettä. Mutta ei niin paljon, että se olisi ratkaisevaa. Olennaista on se, mitä sana kohtuullinen on minulle tullut merkitsemään.

► Lapsena asuin Helsingin Sörnäisissä puisessa kerrostalossa hellahuoneessa. Meillä ei ollut vessaa, kylpyhuonetta eikä edes lämmintä vettä. Ainoan huoneen ainoa lämmityslaite oli puuhella. Asuinolot voi kiteyttää siten, että talviaamuna pissaämpäri oli jäässä.

Tällainen asuminen ei ollut mitenkään tavatonta sen ajan Suomessa.

Kun olin kansakoulun neljännellä luokalla, pääsimme muuttamaan uuteen kaupungin asuntoon. Siinä oli vessa, kylpyamme, suihku, jääkaappi, sähköliesi erillisessä keittokomerossa ja talossa oli vielä saunakin.

Elintason nousu oli valtava. En kerta kaikkiaan osannut kaivata mitään. Vasta myöhemmin aloin toivoa televisiota ja puhelinta.

Lähtökohdista johtuu, että pidän silloisessa kaupungin asunnossa saavutettua elintasoa vielä tämän päivän maailmassakin kohtuullisena. Hyvin harva on nykyisin samaa mieltä. Vauraassa maassa vaadittu minimitasokin on nyt korkeampi.

Muistan yhä, kuinka eräs tuttavani itki 90-luvun alun lama-aikana perheen järkevyyttä taloutta. Oli mm. luovuttava toisesta autosta. Olen varma, että täysin riippumatta eläkkeen suuruudesta tulojen pudotus eläkkeelle siirtäessä on hänelle suurempi ongelma kuin minulle.

► Useimmat jututtamani ihmiset lukevat eläkejärjestelmän tavoitetta toisin kuin minä. He eivät ota huomioon sanaa "kohtuullinen".

Ilman sitä virke kuuluu: "Eläkejärjestelmän tavoitteena on totutun kulutustason säilyttäminen eläkkeelle siirtymisen jälkeen". Siis ennaltaan, ei kohtuullisena.

Monelle hyväosaiselle se onkin mahdollista. Kun palkka on ollut reilusti suurempi kuin kulu, eläkkeelle siirryttäessä ei tapahdu muuta, kuin että säästöön ei enää jää mitään. Toisaalta vanhoja säästöjäkään ei tarvitse käyttää jokapäiväiseen elämiseen.

Pienipalkkaisella tilanne on toinen. Jos palkka oikeasti on mennyt kokonaan elämiseen, kulutustaso putoaa eläkkeellä heti.

► Oletetaan, että työstään vanhuuseläkkeelle jäävän palkansaajan eläke on 50 prosenttia palkasta.

Jos palkka on 4000 euroa, hyväosainen saa siis 2000 euroa eläkettä kuussa. Hänellä on eläkkeelle siirtyessään yleensä maksettu omistusasunto, joten kiinteät kulut ovat pienet ja eläkkeellä tulee ihan kohtuullisesti toimeen.

Pienituloinen saa eläkkeelle jäädessään palkkaa vaikkapa 1900 euroa kuussa. Eläkkeeksi muodostuu 50 prosentin oletuksen mukaan siis 950 euroa.

Pienipalkkainen asuu useammin vuokra-asunnossa, jolloin asumiskulut eivät pienene, vaikka tulot putoavat. Säilyykö tällaisen ihmisen totuttu kulutustaso kohtuullisesti eläkkeelle siirtymisen jälkeen?

Ei säily. Kun ennestäänkin pienistä menoista joudutaan tinkimään, ajaututaan saman tien kohtuuttomuuksiin.

Minusta ei ole kohtuullista, että moni Suomessa elää tuotakin pienemmillä eläkkeillä. Suuret tuloerot ovat hyväksyttäviä vain sillä ehdolla, että pienimmätkin tulot riittävät kohtuulliseen elämiseen.

► Moni haastateltavani on myös pitänyt nykyistä eläkeindeksiä vääryytenä. Indeksien rakenteen johdosta eläkkeellä olevien tulojen kehitys jää koko ajan jälkeen töissä käyvien palkkakehityksestä.

Asian voi nähdä niinkin. Mutta itse ajattelen mieluummin niin, että eläkkeeni ostovoima kuitenkin kasvaa koko ajan, vaikka en tee asian hyväksi mitään. Niinhän siinä käy, jos kulluttajahintaindeksi oikeasti noudattaa hintojen nousua.

Minun puolestani muut saavat ansaita miten paljon palkkaa tai eläkettä tahansa, jos itse saan tarpeisiini nähden riittävästi. Muiden pienet tulot huolestuttavat minua paljon enemmän kuin isot.

Kun joskus olen toivottavasti melko terveenä eläkkeellä, käyn ahon laitaa ilman paitaa. Ehkä sentään saatan poiketa tien varteen katsomaan, kun työmatkalaiset istuvat kalliissa työsuhte-autoissaan liikkumattomissa ruuhkissa.

Intohimona eläketurva

Kuumia tunteita ja ylilyöntejä. Ainakin viittä erilaista prosenttilukua. Pelottelua, hyssyttelyä. Väärinymmärryksiä puolin ja toisin. Myös tätä kaikkea sisältää työeläkkeen, kansaneläkkeen ja yksityisen eläkevakuutuksen liitto.

Joka postiluukkuun tipahtavat työeläkeotteet ovat saaneet yksityisten eläkevakuutusten myyjät käymään lähes ylikierroksilla. Vaikka työeläkeote ei kerrokaan kuin vain eläkeikää lähestyville eläkearvion, on sitä ehditty nimittelemään laajasti jo ”jättipettymykseksi”.

Työeläkeala yrittää muistuttaa työeläkeotteen perimmäisestä tehtävästä: saada kansalaiset pitämään huolta siitä, että työsuhteet ovat tallessa ja asianmukaisesti vakuutettuina. Jos siinä sivussa tulee tutuksi eläkkeen karttuminen, niin sitä parempi.

Mistä sitten oikein on kyse, kun itse vakuutusosaltaakin tuleva viesti on kaksijakoista: ”Työeläkeotteesta näet sinulle kertyneen eläkkeen määrän. Riittääkö se, vai olisiko aika tehdä jotain oman tulevaisuuden hyväksi?”, kysyy esimerkiksi Tapiola-ryhmä Arjen talouskatsauksessaan. Sama kuvio toistuu muuallakin: työeläkeotteen lähettää eläkeyhtiö, ja heti perään samantyyppisellä nimellä varustettu henkivakuuttaja muistuttaa yksityisen eläkevakuutuksen markkinointikirjeellä.

Nuoret polttopisteessä

Jos nuori ihminen tuijottaa työeläkeotteestaan siihen mennessä karttunutta eläkettä, niin väärinymmärryksen aikaansaama itku ei taatusti ole kaukana. Hänelle kun ei millään ilveellä ole ennättänyt vielä kertyä työntekoa ja sitä myötä eläkettä paljoakaan. Lääkkeeksi ei mainosmaailmassa tarjota työntekoa, vaan yksityistä eläkevakuutusta.

Ja kaiken kukkuraksi ilmassa lentelee monia erilaisia arvioita tulevaisuuden eläkkeiden suuruudesta suhteessa palkkaan. Yhtä vakuuttavasti tarjotaan 40 prosentin kuin 60 prosentinkin tasoa. Erityisesti nuoria varoitellaan tulevien eläkkeiden pienuudella. Samalla unohdetaan, että eläkkeet

jatkavat yhä kasvuaan ja että myös lakisääteisessä systeemissä tulevan eläkkeensä tasoon voi yleensä vaikuttaa itse.

”Reilun kaupan” eläkevakuutuksia valtaosa

Nuorehkot aikuiset ovatkin uusi yksityisen eläkevakuutuksen asiakasryhmä. Tyypillinen vakuutuksen ottaja nykyään käy neljänkymmen hujakoilla, on nainen ja ansaitsee korkeintaan keskitason palkkaa. Hänet tuskin on säikytelty eläkesäästäjäksi, vaan kyseessä on puhtaasti halu varmistaa tulevan toimeentulon taso.

Harva varmaan sen kummemmin ajattelee, ettei yksityinen eläkevakuutus turvaa esimerkiksi työkyvyttömyyden tai perheenhuoltajan kuoleman varalta, kuten työeläke tekee. Yksityisellä säästämällä siirretään yksinkertaisesti tuloja kulutettavaksi myöhemmin.

Yksityisiä eläkevakuutuksia myytiin vuonna 2006 runsaat 66 000 kappaletta. Niiden suosio on ollut kasvussa koko 2000-luvun ajan. Yksityisistä eläkevakuutuksista oli toissa vuonna 84 prosenttia yksityistalouksien ottamia ja 16 prosenttia yritysten ottamia. Vakuutukset ovat harvoin mitään päiväperhosia, sillä vakuutusmaksua maksetaan pitkän aikaa, keskimäärin 23 vuotta.

Uusissa yksityisissä eläkevakuutuksissa tyypillistä on sijoitussidonnaisuus, toisin sanoen niiden tuotto riippuu sijoitusten tuotosta ja vakuutuksen ottaja kantaa valittujen sijoituskohteiden riskit. Peräti yhdeksän kymmenestä eläkevakuutuksesta alkaa sijoitussidonnaisena. Maksutulosta niiden osuus on kuitenkin vasta 60 prosenttia. Tähän vaikuttavat vanhat vakuutus sopimukset, jotka perustuivat vielä viime vuosikymmenillä yleisesti laskuperustekorkoon.

Kati Kalliomäki

Nordean Markku Pohjola: ”Täydentävä, ei kilpaileva tuote”

Nordea on yksi niistä yksityistä eläkevakuutusta tarjoavista finanssilaitoksista, joiden mainokset vetävät hiljaiseksi. Hevosta harjaava naisihminen huomaa yhtäkkiä lemmikkinsä häipyvän. Siinä ei ole enää eläkkeellä varaa. Lentoasemalle suuntaavalla pariskunnalla pyyhkiytyy matkalaukku pois. Matkustelu saa jäädä, kun yksityisen eläkevakuutus ei ole sitä kustantamassa.

– Pelottelu ei ole todellakaan Finanssialan Keskusliiton tai sen jäsenyhtiöiden tarkoitus. Olemme pahoillamme, jos se on näin käsitetty, vastaa Nordean varatoimitusjohtaja **Markku Pohjola** ykskantaan.

Pohjola puhuu sekä oman finanssitalonsa että koko alan puolesta, sillä hän toimii Finanssialan Keskusliiton (FK) hallituksen puheenjohtajana.

Elämänkestävä liitto

FK:ssa ja sen jäsenyhtiöissä on kuunneltu tarkoin korvin julkisuudesta takaisin kantautuvaa palautetta. Sen mukaan kansa ei pidä pelottelusta eivätkä päättäjät usko yksityisen eläkevakuutuksen kauppaajien olevan pelkästään auttamismielellä liikenteessä. Nyt finanssiala haluaa käyttäytyä hienotunteisesti ja ärsyttämättä.

– Suomessa on erinomainen lakisääteinen työeläkejärjestelmä. Finanssialalla on täysi luottamus siihen, että se tulee jatkossakin toimimaan hyvin, Pohjola korostaa.

Siitä huolimatta Pohjola on vakuuttunut, että yhteiskunnan kannalta olisi hyödyllistä kehittää ja edistää eläkeikäisten toimeentulon täydentäviä keinoja. Tässä yksityinen eläkeva-

**– Eläkeläiset tarvitsevat
jatkossa yhä enemmän
rahaa kulutukseen, arvelee
Nordean varatoimitusjohta-
ja Markku Pohjola.**

kuutus toimii hänen mielestään hyvin.

– Tänäpä myytävät eläkevakuutukset ovat aivan toisesta maailmasta kuin ne, jotka reilut pari vuosikymmentä sitten tulivat markkinoille. Silloin tavoitteena oli alentaa eläkkeelle lähtöikää yksityisten vakuutusten avulla eikä vakuutuksen kestollakaan ollut niin väliä. Nyt suosittelemme työaikana säästämistä, joka eläkkeelle siirryttäessä muuttuu eläkevakuutukseksi.

Käytännössä tämä tarkoittaisi kuukausieläkettä, joka maksettaisiin säästäjälle hänen elämänsä loppuun asti. Puhutaan elinikäisestä eläkkeestä, jonka tosin voisi säästää nopeastikin, vaikkapa kerralla.

– Ihmiselle saattaa irrota reilusti likvidiä rahaa, jos hän esimerkiksi myy tai panttaa asuntonsa. Miksei tätä suurta kansallisvarallisuutta eli asuntokantaa voisi niin halutessa käyttää väestön ikääntymisen seuraamusten lieventämiseksi tällä tavalla?

Verotus kipupisteenä

Pohjola toivoo, että myös työeläkeala ymmärtäisi kyseessä olevan täydentävän, ei kilpailevan tuotteen.

– Haemme nyt eläkesäästämismallia, joka sopii osaksi suomalaista kokonaiseläketurvaa ja on kestävä.

Yksi ainakin kansalaisten kestävyyttä koeteleva ja eri osapuolten intohimoja herättävä kysymys on verotus. FK esittää, että eläkesäästämistä saisi vähentää verotuksessa ja aikanaan eläke olisi verotettavaa tuloa.

– Näin siirrettäisiin eläke- ja verotuloja ajankohtaan, jona ikääntymisestä aiheutuva rasite on suurimmillaan, Pohjola toteaa.

Teksti: Kati Kalliomäki

Kuva: Lehtikuva

– Mitä enemmän ihmiset tietävät lakisääteisestä työeläkkeestä, sitä vähemmän epävarmuutta ja epäluottamusta esiintyy, Eläketurvakeskuksen ekonomisti Kati Ahonen uskoo.

Tämä on paljon enemmän kuin esimerkiksi kymmenkunta vuotta sitten.

Tutkimusten mukaan erityisesti nuorten kotitalouksien aiomukset säästää tulevaisuutta silmällä pitäen ovat yleistyneet.

– Eläkeaikaan varustautumisen lisäksi suomalaiset kertovat säästävänsä pahan päivän varalle. Tällainen uhka voi olla esimerkiksi toimeentulon tai terveyden romahtaminen.

Ahonen toteaa, ettei oikeastaan missään ole olemassa tutkimustietoa siitä, millä muilla tavoin kuin yksityisen eläkevakuutuksen turvin eläkeikää varten säästetään. Muitakin tapoja kuitenkin selkeästi on.

Epäluottamus huolestuttaa

Jonkinlainen epävarmuus tulevaa toimeentuloa kohtaan on Ahosen mielestä kaiken kaikkiaan lisääntynyt.

– Se liittyy sekä tuleviin tuloihin että tuleviin menoihin. Lisäksi muutokset eläkkeisiin ovat todennäköisesti lisänneet epävarmuutta. Aiemmin eläke-etuja vain parannettiin, mutta viime vuosina on tehty rajauksia ja supistuksia. Aivan viime aikoina keskusteluun noussut elinaikakerroin saattaa omalta osaltaan lisätä epävarmuuden ilmapiiriä.

Ahonen muistuttaa, että yksilöllisten eläkevakuutuksen säästämishalukkuutta säätelevät lopulta kaikista eniten tulot. Kotitalouksien säästämismahdollisuudet ovat lisääntyneet, joten rahaa jää säästöön siirrettäväksi.

– Toivoisin, että yksilöllistä eläkevakuutusta säästettäisiin juuri tästä syystä eikä sen vuoksi, että kansalaiset tuntevat epäluottamusta lakisääteisestä työeläkkeestä kohtaan. Mielestäni yksityiset säästöt toimivat hyvin työeläkkeen täydentäjinä, mutta epäluottamuksen ilmapiirin leviäminen ei hyödytä ketään, Ahonen toteaa.

Teksti: Kati Kalliomäki

Kuva: Juha Rahkonen

Eläketurvakeskuksen ekonomisti Kati Ahonen:

”Säästää voi monilla tavoin”

Kati Ahosta kiusaa jossain määrin se, että vanhuuteen varautumisesta puhuttaessa keskustellaan ainoastaan yksityisestä eläkevakuutuksesta.

– Se on vain yksi säästämismuoto muiden joukossa. Vanhuuteen varautumista ja eläkepäivien varalle säästämistä on kuitenkin monenlaista, aiheeseen tutkimuksillaan paneutunut Eläketurvakeskuksen ekonomisti toteaa.

Ahonen haluaa kuitenkin tehdä heti kättelyssä selväksi, että hänen mielestään yksityinen eläkevakuutus FK:n mallin mukaisesti elinikäisenä vakuutuksena on ihan kelpo tuote ja järkevä ratkaisu. Verovähennyksenkin hän olisi valmis hyväksymään, mikäli sen saisivat kaikki muutkin eläkesäästämismuodot.

– Tosin eläkevakuutuksen verovähennysoi-

keudessa on monta puolta. Jos ja kun se kannustaa ihmisiä säästämään vanhuudenpäivien varalle, niin se lieenee perusteltua. Mutta verovähennyksen voi nähdä myös tulonsiirtona köyhiltä hyvä- ja keskituloisille. Tietenkin voi miettiä, pitäisikö pienituloisten eläkeikäistä toimeentuloa tukea jollain muulla tavoin, Ahonen pohdiskelee.

Paha päivä kummittelee

Vanhuuden varalle säästämisen aikeet ovat Ahosen mukaan yleistyneet.

– Tilastokeskuksen kuluttajabarometrit kertovat, että viime vuonna lähes kolmasosa aikuisten kotitalouksista suunnitteli säästävänsä seuraavan vuoden aikana vanhuuden varalle.

Eläkkeiden rahoitus sukupolvi- näkökulmasta

1. Reaaliensioden kasvusta johtuen jokainen sukupolvi saa huomattavasti enemmän eläke-etuuksia kuin on aikoinaan rahoittanut.
2. Suuret ikäluokat eli vuosina 1946–1950 syntyneet henkilöt olivat vuoden 2004 loppuun mennessä rahoittaneet eläkkeitä 70 miljardilla eurolla vuoden 2007 rahassa.
3. 1940 syntyneillä eläkemaksuille saatu tuottoaste on 4,3 prosenttia, kun 1970 syntyneillä tuottoaste on 2,2 prosenttia.

★ Eläkkeiden rahoituksen riittävydestä väestön ikääntyessä käydään jatkuvasti vilkasta keskustelua. Eläkkeiden maksuun kerättyjen eläkemaksujen ja rahastoitujen eläkevarojen on laskettu riittävän, mikäli Suomen talouden kehitys on kohtalaisen hyvää. Näin olisi syytä olla, sillä jo tällä hetkellä noin 1,3 miljoonan suomalaisen päivittäinen toimeentulo on suureksi osaksi riippuvaista lakisääteisestä eläkejärjestelmästä saaduista eläketuloista.

Mitä maksaakaan, kun 1000 euron eläkettä nauttiva on eläkkeellä 20 vuotta? Suomen eläkejärjestelmä onneksi turvaa toimeentulon pitkän elämän varalta. Kääntöpuolena eläkkeiden maksua varten on kerättävä runsaasti eläkemaksuja ja verotuloja. Viime vuonna Suomen lakisääteiset eläkemenot olivat noin 19 miljardia euroa eli 11 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Reaaliensioden kasvu suosii nuorempia

★ Eläkejärjestelmän toiminta perustuu sukupolvisopimukseen. Kukin sukupolvi rahoittaa omalla vuorollaan eläkkeitä ja kukin vuorollaan saa eläke-etuuksia. Sinä aikana kun sukupolvi kulkee elinkaarensa läpi, ehtii tapahtua paljon.

Eläkejärjestelmän ja sukupolvien saaman hyödyn kannalta oleellinen seikka on reaaliensioden kasvu, mikä ilmenee elintason parantumisenä. 1900-luvun jälkimmäisellä puoliskolla reaaliensioden keskimääräinen kasvu on ollut kahden prosentin yläpuolella. Kasvun oletetaan jatkuvan myös tulevaisuudessa lähes yhtä nopeasti. Tämänkaltaisen kehityksen vuoksi myöhään syntyneet sukupolvet ovat paremmassa asemassa kuin aikaisiin syntyneet sukupolvet.

Sukupolvet ovat erikokoisia ja kukin vuorollaan eri elämänvaiheessa. Tämän vuoksi eri sukupolvien rahoitusosuudet eroavat toisistaan. Maksumiehenä olemisen ei kuitenkaan pitäisi olla negatiivinen asia, jos tietää saavansa oman osansa eläkepäivinä. Saattaa käydä niin, että eläkemaksuilleen ei saa mitään vastinetta elämän päätyttyä ennen aikaansa.

Jukka Gröhn

Vähintään oma takaisin

★ Kuinka paljon eri sukupolvien tulisi saada eläkkeitä? Mietitään asiaa suhteessa tähän mennessä maksettuihin eläkemaksuihin. Suuret ikäluokat eli vuosina 1946–1950 syntyneet henkilöt ovat aloittelemassa työuransa viimeisiä vuosia. Vuoden 2004 loppuun mennessä he olivat rahoittaneet eläkkeitä 70 miljardilla eurolla vuoden 2007 rahassa. Henkilöä kohti tämä tekee noin 130 000 euroa. Oletuksena on ollut, että työnantajien maksamat eläkemaksut ovat siirtyneet työntekijöiden maksettavaksi alempien palkkojen muodossa. Joka tapauksessa heidän tulisi siis saada ainakin omansa takaisin, ja mieluiten vielä tuottoa maksuilleen. Näin tuleekin todennäköisesti tapahtumaan reaaliensioden kasvun vuoksi.

Eläketurvakeskuksessa on tehty projektioita eläkkeiden rahoituksen ja eläkemenojen kehityksestä pitkälle tulevaisuuteen, itse asiassa vuoteen 2075 asti. Historia ja tulevaisuus yhdistämällä voidaan paremmin pohtia eläkejärjestelmän oikeudenmukaisuutta sukupolvinäkökulmasta.

Voidaan esimerkiksi selvittää, millaisilla tuottoasteilla sukupolvien maksamien eläkemaksujen nykyarvot ovat yhtä suuret saatavien eläkkeiden nykyarvojen kanssa. Laskelmista on havaittavissa, että 1940 syntyneillä sukupolvella tuottoaste on 4,3 prosenttia, kun taas 1970 syntyneillä sukupolvella tuottoaste on noin 2,2 prosenttia. Tuottoaste näyttää vakiintuvan hieman kahden prosentin yläpuolelle 1900-luvun lopussa syntyneiden sukupolvien osalta. Kaikki sukupolvet siis saavat tuottoa maksuilleen.

Katse kääntyy nuoriin sukupolviin

★ Eläkemaksujen ja eläke-etuuksien erotusta tarkastelemalla 1900-luvun loppupuolella syntyneiden tilanne näyttää paremmalta. Suurten ikäluokkien nettoeläkkeet eli eläke-etuuksien ja maksujen laskettu erotus on noin 130 miljardia euroa vuoden 2007 rahassa. Henkilöä kohti tämä tekee noin 250 000 euroa. Vuosina 1976–1980 syntynyt sukupolvi tulee ennusteiden valossa saamaan henkeä kohti 420 000 euron edestä enemmän eläkkeitä kuin mitä on rahoittanut.

Laskelmista on siis havaittavissa, että mitä myöhemmin syntyneestä sukupolvesta on kyse, sitä suurempi erotus ja näin myös saatu hyöty. Erot johtuvat pääosin juuri reaaliensioden kasvusta. Reaaliensioden kasvun ansiosta jokainen sukupolvi saa huomattavasti enemmän eläke-etuuksia, kuin mitä on aikoinaan rahoittanut.

Nyt on nuorempien sukupolvien aika tehdä oma osansa sukupolvisopimuksesta. Heidän roolinsa tulee olemaan eläkejärjestelmän rahoituksen kannalta kriittinen. Suurten ikäluokkien poistuessa työelämästä on nuorten otettava heidän paikkansa ja oltava myös heitä tuottavampia, jotta reaaliensiot voisivat jatkaa kasvuaan ja eläkkeiden rahoitus olisi riittävää. Työllisyysasteen on myös parannuttava.

Artikkeli perustuu julkaisuun: Lakisääteisen eläkejärjestelmän etuudet ja rahoitus iän mukaan ja sukupolviittain, Eläketurvakeskus; Keskustelunaloitteita 2008:1

Maailmansodan jälkimainingeissa suomalaiset panivat alulle yli satatuhatta lasta vuodessa. Korkeimmillaan syntyneiden määrä oli noin 106 000. Lapsikuolleisuus verotti tuohon aikaan joka vuosi viisi – kuusi tuhatta vauvaikäistä vuodessa. Näin suurta syntyvyyttä ei tilastolaitoksen menetelmin kyetty ennustamaan.

Niin sanotut suuret ikäluokat näyttäytyvät tilastoissa suurena pullistumana. Kehityspäällikkö Pekka Myrskylä on käyttänyt kielikuvaa rotasta, jonka käärme on nielaisut. Kulkiessaan ”tilastokäärmeen” ruuansulatuksessa rotta aina pullistaa jotakin kohtaa. Pullistuma näkyy edelleen, vaikka ikäluokat lähestyvät tarinansa loppusivuja.

Syntyvyys yhä korkealla

Seuraavaksi ennusteet olivat epäherkkiä ikäluokkien pienemiselle.

– Syntyvyyden alenemista ei osattu ollenkaan ennustaa, vaan syntyneiden määrät olivat jatkuvasti liian suuria.

Tosin syntyvyytlukemat olivat nykyisiin verrattuna korkealla aina 1960-luvun alulle saakka. Vielä silloin uusia kansalaisia syntyi pyöreästi 90 000 vuodessa. Syntyvyyden nopean laskun vaihe tuli vastaan kuusikymmentäluvun lopulla. Myrskylä oli jo töissä Tilastokeskuksessa, kun vuonna 1973 syntyi siihen mennessä pienin ikäluokka, noin 56 000 lasta.

Vaikka ikäluokkien koko on lähes puolittunut, syntyvyys Suomessa on eurooppalaisessa vertailussa melko korkea.

– Toinen suuri mullistus jota ei osattu ennustaa, oli

muutto Ruotsiin. Arviot muuttaneiden kokonaismäärästä vaihtelevat laskutavasta riippuen. Kaikkiaan Ruotsi imaisi noin 400 000 suomalaista, joista osa myöhemmin on palannut takaisin. Ruotsi imaisi työmarkkinoilleen noin 10 000 henkeä suurten ikäluokkien jokaisesta vuosikerrasta. Siellä he ovat pullistamassa Ruotsin eläkepommiä.

Vaellus idästä tasapainottaa

Myrskylän mukaan pari vuosikymmentä eli 1970- ja 80-luvut olivat ennusteiden laatijan näkökulmasta vakaata aikaa, kunnes sitten Neuvostoliitto hajosi. Sitä ei kukaan osannut ennustaa.

Idän kansojen vaelluksesta Suomikin on saanut viipaaleensa. Aikaisemmin Suomi on aina ollut siirtolaisuudessa menettäjänä, mutta nyt kehitys onkin yllättäen kääntynyt muuttovoittoiseksi.

Viime kesänä julkaistussa väestöennusteessa voitoksi povataan 10 000 henkeä vuodessa. Kahden ensimmäisen vuoden lukemien valossa näyttää jopa siltä, että ennuste on alakanassa. Oletuksena on syntyvyyden säilyminen tällä eurooppalaisittain melko korkealla tasolla ja kuolleisuusiän kohoaminen edelleen.

Käytännössä maahanmuuttajien määrä liikkuu siis aivan eri lukemissa kuin väestön nettolisäys, joka korvaa myös riveistämme poistuvan alkuperäisväestön.

Miesten elinikä kohoaa

Jos ennusteissa ei nähty syntyvyyden vähenemistä, ei myöskään tahdottu millään uskoa, että kuolleisuus ale-

Väestökehityksen ennustamista luullisi helpoksi. Sitä se ei ainakaan Suomessa ole aikoihin ollut. Sotien jälkeen on tapahtunut monia yllätyksiä, Tilastokeskuksen kehityspäällikkö Pekka Myrskylä sanoo.

Kansan käytös yllättää ennustajat

nee niin nopeasti kuin sitten tapahtui, Myrskylä sanoo.

Kaikkineen seurauksena on ollut virheellinen ennuste eläkkeellä olevien iäkkäiden määrästä.

Ennusteet laaditaan käytössä olevan tilastoaineiston pohjalta. Tulevaisuutta ennakoivat numerot alkavat mättää, jos kehitys ei jatkuukaan ikään kuin tasaista viivaa pitkin. Erilaisia oletuksia toki sisällytetään ennusteisiin, kuten nyt väestöennusteessa kuolleisuuden jatkuva aleneminen.

Tässä suhteessa elämme mielenkiintoisen muutoksen aikaa. Tilastot osoittavat, että suomalaisten miesten elinikä on alkanut hieman kohota. Marginaali on edelleen noin seitsemän vuotta suomalaisnaisiin verrattuna. Tarkempi syynäys kuitenkin osoittaa, että 55 vuoden ikään päässeän suomalaisen miehen elinajan odote on suurin piirtein sama kuin naisilla.

– Miesten alhaisempi elinikä selittyy pitkälti eri tyyppisestä nuoruusiän väkivallasta, jos väkivallaksi ajatellaan tappeluiden lisäksi liikenneonnettomuudet ja itsemurhat. Näissä menehtyvät miehet ovat nuoria ja vaikuttavat voimakkaasti tilastollisiin keskiarvoihin. Naisten väkivaltakuolleisuus on merkittävästi vähäisempää, eikä vaikuta elinajakaodotteeseen.

Suomessa syntyy noin 104 poikavauvaa 100 tyttövauvaa kohti. Miesten enemmistö kestää 50 vuoteen saakka.

Viina tappaa

Myrskylä muistaa ajan nuorena tilastomiehenä, jolloin suomalaismiehen elinajan odote oli 66 vuotta.

– Eläkevuosia ei jäänyt paljon kustannettavaksi, Myrskylä hymähtää.

– Nyt miehen elinajan odote on 75 ja naisen yli 80 vuotta. Samaan aikaan on vihdoin nähtävissä, että itsemurhalukemien kyseenalaista Euroopan ennätystä hallussaan pitäneet suomalaiset miehet ovat jo putoamassa kärkijoukosta. Toisaalta sopii kysyä, kuinka monta hidasta itsemurhaa on jatkuvasti tekeillä viinan avulla?

Hiljakkoin julkaistun tilaston mukaan alkoholiperäinen kuolema oli suurin työikäisten kuolemansyryryhmä. Naisillakin viina oli jo tappajatilaston kolmosena, aiheuttaen enemmän ennenaikaisia poismenoja kuin rintasyöpä.

Mitähän sille monia juhlapuhujia huolestuttavalle huoltoraisuksellemme tällä menolla tapahtuu?

Teksti: Eino Nykänen

Kuva: Ali Koivunen

Mitä pidempään elät, sen kauemmin pitäisi eläkkeen riittää. Tämän tasapainon löytymiseksi kehitetty elinaikakerroin ei miellytä kaikkia. Eikä se luvalla sanoen kohtelevaankaan kaikkia samalla tavalla. Epäsuhtaan etsitään nyt ratkaisua.

Eläkeläisten ja vajaakuntoisten edunvalvojat: Elinaikakerroin kohtelee työkyvyttöntä kaltoin

Elinaikakertoimesta sovittiin työeläkeuudistuksen yhteydessä. Ensimmäistä kertaa julkisuuteen siitä kerrottiin vuonna 2003. Siitä huolimatta tänään voisi kuvitella, että kyseessä olisi uusi asia – sen verran paljon hämmennystä elinaikakerroin on herättänyt julkisessa keskustelussa viime aikoina.

Syyttävä sormi on osoittanut myös työeläkealaa, jonka jopa väitetään pimittäneen elinaikakerrointa. Ala puolustautuu toteamalla, että eläkeuudistuksessa muuttuivat kertaheitolla sekä eläkkeen laskenta että eläkeikä, joten väkisinkin myöhemmin sovellettavaksi tarkoitettu elinaikakerroin on jäänyt yleisessä huomiossa päällimmäisten asioiden jalkoihin.

Yksinkertainen mekanismi

Periaatteessa elinaikakerroimen mekanismi on yksinkertainen: eläkkeelle lähtevälle lasketaan oman ikäluokan mukainen eliniän odote. Tämän tiedon perusteella justeerataan eläkettä siten, että se riittää tuleville elinvuosille. Mitä enemmän keskimääräisiä elinvuosia on luvassa, sitä kauemmin eläkkeen on riitettävä ja sitä enemmän kuukausittaisesta erästä on vähennettävä.

Mekanismi toimii myös toisinpäin: jos odo-

tettavissa oleva elinikä lyhenee, niin eläke nousee.

Apparaatille on tarvetta, mikä tiedettiin jo eläkeuudistusta valmisteltassa. Johtaja **Hannu Uusitalo** ottaa vielä tätäkin pidemmän perspektiivin.

– Suomen ikärakenteen kehitys on ollut tiedossa vuosikymmenien ajan. Tiedettiin jo, että elinikä jatkaa kasvuaan, mutta ihan näin nopeaksi ei kasvua kuitenkaan aavisteltu, Uusitalo sanoo.

Hän kannustaa miettimään, mitkä olisivat olleet elinaikakerroimen vaihtoehdot.

– Rahat piti ja pitää saada joka tapauksessa riittämään. Toinen vaihtoehto olisi ollut, että eläkeikää olisi nostettu suhteessa eliniän pidentymiseen.

Pidempään työskentely ei kaikille mahdollista

Uusitalo muistuttaa, että samassa uudistuksessa otettiin käyttöön joustava eläkeikä ja eläkkeellä lähdön lykkäämistä kannustavat kartumat. Näin ollen elinaikakerroimen eläkettä pienentävää vaikutusta voi omalla kohdallaan häivyttää työskentelemällä pidempään.

– Sinänsä nämä kaksi asiaa ovat rinnakkai-

sia, että koko elinaikakertoimessa kyse on eliniän kasvusta. Jos siis elinikä kasvaa, niin eikö ole oikeudenmukaista käyttää siitä ajasta myös jonkin verran työntekoon?

Samaan hengenvetoon Uusitalo toteaa, että työnteon jatkaminen ei ole kaikille mahdollista. Pahiten elinaikakerroimen mekanismista kärsivät työkyvyttömät, joiden työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä.

– Työkyvyttömille on turha mennä sanomaan, että kerätkää suurempaa eläkekarttumaa työskentelemällä pidempään. Tätä asiaa ei voi kuitenkaan aivan suoralta kädeltä ratkaista siten, että poistetaan työkyvyttömyyseläkeläisiltä elinaikakerroin. Se saattaisi iisätä työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumista.

Työkyvyttömäksi ei noin vain ilmoittauduta

– Ei sinne työkyvyttömyyseläkkeelle nyt ihan noin vain pääse. Ehdot ovat tänä päivänä aika kovat, paljon tiukemmat kuin edellisen laman aikana, Eläkkeensaajien Keskusliiton toiminnanjohtaja **Timo Kokko** toteaa.

Kokko ei usko, että elinaikakerroimen poistamisella työkyvyttömiltä saataisiin aikaan masahakeutumista työkyvyttömyyseläkkeelle.

– En silti väitä, että juuri elinaikakertoimen poistaminen olisi paras keino korjata työkyvyttömyyseläkeläisten tulevaa ahdinkoa. Mutta jotain asialle tulisi tehdä. Tässä mielessä luotan Rantalán eläkeneuvotteluryhmään. Työmarkkinajärjestöillä tulisi olla suuri intressi tämän epäkohdan korjaamiseksi.

Timo Kokko muistuttaa, että jo ennen elinaikakertoimesta päättämistä, vuonna 2002, eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta edellytti, että elinaikakertoimen käyttöänoton perusteet selvitetään ennen h-hetkeä eli ennen vuotta 2010.

– Tätä selvitystä nyt kaivattaisiin. Tässä olisi vielä aikaa tehdä jotain ennen kertoimen soveltamista. Ja pahoin pelkään, ettei koko asia olisi noussut julkiseen keskusteluun, jos esimerkiksi me emme olisi ryhtyneet pitämään tästä ääntä.

Kolminkertainen rangaistus

Yksi elinaikakertoimen tavoitelluista vaikutuksista on Kokon mukaan sinänsä onnistunut: se kannustaa ihmisiä käyttämään pidentyneestä eliniästään jonkin ajan työnteekoon.

– Eliniän pidentyminen on tuonut ihmisille laatuai-
kaa, ei pelkästään sairastelun vuosia. On perusteltua, että hyvinä vuosina työskennellään pidempään.

Kokko muistuttaa, ettei työkyvyttömiä työskentely ole ongelmatonta.

– Vaikka he kykenisivät vielä joitakin pikkuhom-
mia tekemään, takaa jo maksussa oleva eläke sen, että he saavat työstään 63 ikävuoden jälkeen vain puolen-
toista prosentin karttuman superkarttuman aseme-
sta. Elinaikakertoimen vaikutuksen nollaukseen meni-
si heiltä näin ollen karkeasti ottaen kolme kertaa pidempi
aika kuin muilta työntekijöiltä.

– Siis jos he ylipäänsä kykenisivät työtä tekemään, Kokko huomauttaa.

*Teksti: Kati Kalliomäki
Kuvitus: Ilkka Kumpunen*

Pekka Sauri on Mielenterveyden keskusliiton puheenjohtajana tuttu näky muun muassa mielenterveysmessuilla.

Mielenterveyden keskusliiton puheenjohtaja Pekka Sauri: ”Tuloloukun voi vielä korjata”

Pekka Saurin mielestä on epäoikeudenmukaista, jos eläkejärjestelmän kannustinta käytetään niiden henkilöiden rankaisemiseen, joiden työura päättyy ennenaikaisesti sairauden tai vamman vuoksi.

– Ja usein työura päättyy mielenterveyshäiriöiden vuoksi. Siksi olemme nostaneet heidän asemansa esiin, Sauri toteaa.

Mielenterveyden keskusliitto ei tyydy vain esittämään tyytymättömyyt-
tään, vaan se tuo pöytään myös ratkaisuehdotuksen.

– Yksi ratkaisu voisi olla se, että työkyvyttömyyseläke ei muuttuisi van-
huuseläkkeeksi 63 vuoden iässä, vaan 65-vuotiaana. Tämä vaatisi vielä lain-
muutoksen, mutta vielä tässä käsittääkseni olisi aikaa.

Kertakorotuksesta Sauri ei juuri innostu.

– Jos se olisi riittävä, niin mikäs siinä. Kertakorotus ei kuitenkaan pois-
taisi tätä asiaa tulevaisuudessa.

Sauri toivoo elinaikakertoimesta kunnollista ja avointa keskustelua.

– Nyt jotenkin vaikuttaa, että siitä on tullut tietoa tihkumalla. Yhtä lailla
tihkuen alkoi näkyä kansan huoli. Työkyvyttömäksi joutuneet laskeskelevat
huolestuneena tulevia eläkkeitään.

– Toivon, että ne, jotka näitä ratkaisuja aikanaan tekivät, nyt myös otta-
sivat huomioon esille tulleet epäkohdat, Sauri toteaa.

*Teksti: Kati Kalliomäki
Kuva: Lehtikuva*

Työkyvyttömyydestä ja kuntoutustuesta huolimatta

Kovaa tahtoa töihin

Joka kymmenes työkyvyttömyyseläkkeellä olevista haluaisi päästä takaisin työhön. Esteeksi muodostuvat työvoimapolvelun puutteet ja eläkejärjestelmän joustamattomuus. Näin summaa selvitysmies **Mika Vuorela** tuoreen raporttinsa sisältöä.

Mielenterveydenkeskusliiton toiminnanjohtaja **Mika Vuorela** luovutti helmikuun lopussa työministeriölle selvitystyön, jonka ministeriö asetti selvittämään kuntoutustuella ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien henkilöiden työllistymistä ja työelämään paluun edistämistä.

Selvityksen mukaan 30 000 työkyvyttömyyseläkkeellä olevaa henkilöä haluaisi palata työelämään. Heistä suurin ryhmä on mielenterveyshäiriöiden perusteella eläkkeellä olevat. Heitä on peräti 40 prosenttia. Kaksi muuta suurinta ryhmää ovat tuki- ja liikuntaelinsairauksien perusteella eläkkeellä olevat (20 %) ja kehitysvammaiset (runsas 10 %).

Vuorela toteaa, että esimerkiksi masennusta sairastaneiden paluu työelämään on hyvin vaikeaa. Siitäkin huolimatta, että masennus on parantuva sairaus.

Vuorela korostaa kuitenkin, että tieto lisää suvaitsevaisuutta. Tutkimusten mukaan ne työnantajat, joilla on kokemusta mielenterveyskuntoutujien työllistämisestä, suhtautuvat muita myönteisemmin mielenterveyskuntoutujien työpanokseen.

Yleiseurooppalainen ilmiö

Selvitystyön aikana on Vuorelan mukaan ollut havaittavissa lukuisia heikkoja signaaleja siitä, että kuntoutustukilaisten ja työkyvyttömyisten kysyntä työmarkkinoilla on lisääntymässä.

On tullut tietoa yrityksistä, jotka ovat rekrytoineet takaisin aiemmin työkyvyttömyyseläkkeelle jäänyttä työvoimaansa. Työkyvyttömyyseläkkeiden keskeyttämisen ja lopettamisten määrät ovat aivan viime aikoina nousseet.

Työkyvyttömyyseläkkeeltä työhön pa-

laamista tavoittelevaa kehitystä on viime vuosien aikana ollut havaittavissa useassa Länsi- Euroopan maassa.

Vajaakuntoisesta osatyökykyiseksi

Vuorelalla on lukuisia muutosehdotuksia työvoimapolveluihin ja eläkejärjestelmään:

Ensinnäkin lainsäädännössä, eläkevaikutuksissa ja sosiaalipalveluissa käytetty termi vajaakuntoinen pitäisi muuttaa osatyökykyiseksi. Näin tähän joukkoon voitaisiin liittää myös työkyvyttömyyseläkkeeltä työhön pyrkivät henkilöt.

Työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön pitäisi myös olla samalla tavoin täysivaltainen työvoimatoimiston asiakas kuin työtömän työnhakijan, vaikka hänellä ei olekaan oikeutta työttömyyskorvaukseen. Hänellä pitäisi olla esimerkiksi oikeus palkkatukeen.

Entä jos kunto ei riitä?

Vuorela toteaa, että kuntoutustuella tai työkyvyttömyyseläkkeellä olevilla henkilöillä on suuri huoli eläkkeen menettämisestä, jos kunto ei riitäkään työelämässä. Vuorela ehdottaakin työeläkeisiin takuujärjestelmää, joka mahdollistaisi täysipainoisen työhön osallistumisen enintään viiden vuoden ajaksi niin, että eläkkeelle palaaminen olisi mahdollista, jos työnteko ei onnistuisikaan.

Lisäksi Vuorela esittää kaikkia työkyvyttömyyseläkkeitä koskevaa yleistä ansiorajaa, joka turvaisi jokaiselle työkyvyttömyyseläkeläiselle mahdollisuuden ansaita vähintään 700 euroa kuukaudessa ilman pelkoa eläkkeen menettämisestä.

Kati Kalliomäki

Pari, kolme kertaa vuodessa kokoontuva Eläkefoorumi kokoaa yhteen tahoja, jotka päättävät, toteuttavat ja arvioivat Suomessa eläkepolitiikkaa.

Sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälä** asetti maaliskuussa Eläkefoorumin, jonka tehtävänä on arvioida eläkepolitiikan toteutumista erityisesti ikääntymiseen varautumisen näkökulmasta sekä edistää vuoropuhelua eläkeasioissa eri tahojen välillä.

Hyssälä on koonnut yhteen ne tahot, jotka päättävät, toteuttavat ja arvioivat Suomessa eläkepolitiikkaa. Mukaan pääsevät eduskuntapuolueet, julkinen hallinto ja vakuutusala, työmarkkinajärjestöt ja yrittäjät, taloudelliset tutkimuslaitokset ja joukko kansalaisjärjestöjä.

Eläkefoorumiin kuuluvat muun muassa Eläketurvakeskus ja Työeläkevakuuttajat TELA.

Hyssälä itse toimii Eläkefoorumin puheenjohtajana. Varapuheenjohtajaksi nimettiin peruspäalveluministeri **Paula Risikko** sekä valtioneuvoston muina edustajina mukana ovat työministeri **Tarja Cronberg** ja kulttuuri- ja urheiluministeri **Stefan Wallin**.

Eläkefoorumi on koolla ensimmäisen kerran toukokuussa. Seuraava kokous on syksyllä. Ministeri Hyssälän mukaan kullakin kokoontumisella on teemansa. Teemoiksi noussevat esimerkiksi rahoitus ja sijoittaminen, indeksit, eläkkeiden taso ja valvonta.

Eläketurvan rahoitus puhututtaa

– Kansalaiset tarvitsevat selkeää ja yksiselitteistä tietoa eläketurvasta ja sen rahoituksesta. Tarvitaan foorumi, joka kokoaa eri toimijat saman pöydän ääreen. Tätä kautta eläkepolitiikan yhteisymmärrys kasvaa, ministeri uskoo.

Hyssälä korostaa, että foorumin tavoitteena on myöhentää eläkkeelle siirtymistä, taata riittävä eläketurva kansalaisille tulevaisuudessa ja varmistaa sen kestävä rahoitus pitkällä tähtäimellä.

Eläkefoorumi syventää tietoa

Eläkeasiat ja ikääntymisen vaikutukset eläkkeiden rahoituspohjaan puhuttavat laajasti: kuinka taataan kansalaisille riittävä eläketurva ja varmistetaan sen kestävä rahoitus pitkällä tähtäimellä?

Liisa Hyssälä toteaa, että vuonna 2010 suuret ikäluokat voivat jäädä eläkkeelle ja työvoimasta saattaa olla pulaa. Paineita työeläkemaksun nostamiseen on olemassa, vaikkakaan työmarkkinajärjestöt eivät ole noususta sopineet.

Ei päätöksentekoelein

Hyssälä painottaa, että Eläkefoorumi ei ole päätöksentekoelein, vaan sen tarkoituksena on syventää tietämystä ja edesauttaa vuoropuhelua. Foorumi arvioi vuoden 2005 eläkeuudistuksen ja vuonna 2007 voimaan tulleen työntekijän eläkelain seurauksia ja toteutumista.

– Eläkepolitiikka on iso osa yhteiskuntapolitiikkaa. Luottamuksen ilmapiiri on tärkeä. Eläkefoorumin tarkoituksena on lisätä ymmärrystä eri osapuolten kesken.

– Eläkejärjestelmien kehittäminen on pitkäjänteistä toimintaa. Keskustelun aiheita ei alalta puutu. Kansalaiset ovat huolestuneita eläkkeiden tasosta ja eläkeindekseistä, ministeri tietää.

Eläkejärjestelmän läpinäkyvyys ja ymmärtäminen ovat Hyssälän mielestä tärkeitä asioita.

– Foorumi edesauttaa vuoropuhelun lisäämistä eri osapuolten välillä. Eläkejärjestelmistä on keskusteltava niin, että kansalaiset ymmärtävät, ministeri painottaa.

Teksti: Pirkko Jyväkorpi

Kuva: Juha Rahkonen

Yhtenäisen Suomen muistolle

Ulpu Iivari ja Riitta Hildén aikoivat kirjoittamalla terävöittää kuvaa sodan jälkimainingeissa syntyneiden elämästä, mutta heidän kirjastaan tuli enemmän. Suuret ikäluokat luokkakuvassa on koskettava muistokirjoitus Suomesta, jota ei enää taida olla eikä tulla.

Ylilyönnit näyttävät olevan nuorten ihmisten helmasyntejä kautta aikain. Aikoinaan nuoret radikaalit taivastelivat, miksi heidän isänsä menivät talvisotaan. Eläkeikänsä kynnyksellä he saavat nyt kuulla kunniansa tämän päivän nuorilta. Sitä ollaan tulppana ja huoltorasituksena.

Toimittaja **Riitta Hildén** ja poliitikko **Ulpu Iivari** antavat kirjassaan huutia mokomille syytöksille. He ovat haastatelleet 13 menestynyttä ikätoveriaan. Kirjoittajien tekemien yhteenve-tojen kanssa on syntynyt tarina elämismail-masta, jonka avainsanoja olivat yhteisöllisyys, välittäminen, vaatimattomuus, työteliäisyys ja tulevaisuudenusko. Voiko ilkeinkään ihminen uskoa, että näistä lähtökohdista olisi vanhem-miten kasvanut ahne sukupolvi?

Suuret ikäluokathan osallistuivat jo nuoruudessaan eläketalkoihin, Ulpu Iivari ja Riitta Hil-dén huomauttavat. Vielä pitkään 1950-luvulle oli maan tapana mennä töihin rippikouluikäi-

senä. Pahassa lykyssä ansioeläkettä jäi karttu-matta kuudelta – seitsemältä vuodelta. Asumis-olosuhteet olivat vaatimattomat ja ulkovessa yleinen vakiovarustus.

Kouluruokailusta oli turha urputtaa, kun itse joutui poimimaan metsästä marjoja keit-tolaan. Vanhimmat sisarukset joutuivat lähte-mään leivän hakuun heti koulun päätyttyä, ja palkasta piti antaa osa kotiin. Jokainen kasvoi henkisesti pitämään huolta raihaaksi käyvis-tä sukulaisistaan.

Tulevaisuuden usko oli voimakas, samoin usko sivistyksen voimaan. Jokainen menesty-nyt haastateltava muistelee lämmöllä kirjasto-ja, joissa puhuttiin kuiskaten.

Paskaduunia ei ollut

Tietysti kahtiajako oli helpommin tunnistetta-vissa kuin tässä meidän mielikuvamaailmamme ajassa, tietysti juoruämmät tirkistelivät verho-

jen raosta salarakkaiden arkoja kohtaamisia, ja ihmiset tavoittelivat parempia palkkoja ja arvos-tettuja virkoja, turvallisuutta. Se kaikki kuului yhtenäiskulttuuriin, jossa ahneus oli häpeälli-nen kuolemansynti.

Suuret ikäluokat eivät tunteneet sellaista kä-sitettä kuin paskatyö, vaikka leipä olisikin läh-tenyt pellolta siivousmoppia hinkuttamalla.

Eipä ihme, että sukupolvikokemuksensa tii-vistelmän kirjoittajat ovat otsikoineet ”Lopetta-kaa marina ja tarttukaa elämääne”.

Teksti: Eino Nykänen

Kirja: Riitta Hildén ja Ulpu Iivari: Suuret ikäluokat luokkakuvassa (Mitä meistä tuli). Ajatus Kirjat 2007.

Ponnistelun sanomaa historiattomalle sukupolvelle

Riitta Hildén ei luonnehdi itseään erityiseksi sanomalähettäjäksi. Hän sanoo pontimekseen halun kirjata oman käsityksensä suurten ikä-luokkien elämäkulusta.

– Olen jo vuosikausia kummastellut, että kaikki puhuvat suurista ikäluokista jonkinlai-sena epämääräisenä massana ja on tietävinään, mitä me olemme ja mitä ajattelemme. Kukaan ei sattumoisin ole kysynyt meiltä, Hildén toteaa.

Hildén sanoo olevansa aika varovainen lä-hettelemään sanomia nuoremmille.

– He elävät ihan toisenlaisessa maailmassa, enkä kovin mielelläni mene kertomaan heille, kuinka heidän pitää elää.

– Minä olen sanomalähettäjä, **Ulpu Iivari** puolestaan myöntää.

– Siksi olen ollut politiikassakin, ja sitä paitsi olen opettajan tytär. Nykyisin lähde-tään oletuksesta, ettei elämässä saisi olla vastoinkäymisiä. Kaikki pitäisi saada nopeas-ti. Haluan lähettää ihmisille ponnistelun sano-maa, hän jatkaa.

Vastoinkäymisten ylistys

Kirjoittajia on kritisoitu, koska he ovat poimi-neet kirjaan pärjääviä ihmisiä.

– Monet heistä ovat kuitenkin kulkeneet aika pitkän tien. Minusta hyvään yhteiskuntaan ku-luu kokemuksen välittäminen. Kun olemme jo isoäiti-ikäisiä, voimme sanoa tärkeitä asioita. Minun sanomani on, että ei pidä pelätä vastoin-käymisiä, Iivari toteaa.

– Niin kauan kun meidän ikäluokkamme elää, jonkinlainen yhteisöllisyyskin vielä on mahdollista. Sen jälkeisestä ajasta en mene ta-kuuseen, Riitta Hildén sanoo.

Ulpu Iivarin mielestä yhtenäiskulttuuri on peruuttamattomasti mennyt. Yhteistyö on ol-lut pienen kansakunnan voima, joka parhai-ten näkyi sotien jälkeen. Jos muutos yhteistyön kulttuurista tapahtuu kovin hallitsemattomas-ti, seuraukset voivat olla hyvinkin vakavia. Sii-hen tulisi paremmin valmistautua.

– Kirjan yhtenä pontimena on halu viestit-

tää nuorille suomalaisille historian tuntemisen tärkeydestä, Riitta Hildén myöntää. Hänen mie-lestään nykyisin eletään äärimmäisen epähisto-riallista aikaa. Suomalaisilta on kadonnut his-torian taju.

Ulpu Iivari muistuttaa, että suurista ikä-luokista enemmistö on vielä työelämässä ja pi-tää huolta omista vanhemmistaan sekä jälkikas-vustaan. Monet haluavat tehdä vielä eläkkeellä ollessaankin jotain muita hyödyttävää.

– Hyvään elämään kuuluu myös halu ja kyky tehdä jotakin ilman hintalappua, Iivari summaa.

Käymme vielä töissä ja kuljemme ruuhkissa, mutta olemme tulleet aivan toisenlaisesta Suo-mesta. Siinä maassa ahneita ei ihailtu, kirjoit-tajat summaavat.

Teksti: Eino Nykänen

Kuva: Lehtikuva

Professori Sirkka-Liisa Kivelä:

Vanheneminen on **vaiettu ongelma**

Vuoden kellokas professori Sirkka-Liisa Kivelä ihmettelee työikäisten arvomaailmaa, joka keskittyy vain taloudelliseen hyötyyn.

Raihnaisuus ja kuolema pelottavat kaikkia. Myös professori **Sirkka-Liisa Kivelä** pelkää vanhuutta ja kuolemaa, mutta ammatinsa takia ehkä vähemmän kuin muut. Kolme vuosikymmentä geriatrian eli vanhuuslääketieteen parissa työskennellyt Kivelä huomauttaa, että normaaliin vanhenemiseen liittyy myös pelkojen käsitteleminen.

– Fyysinen vanheneminen on kuin siirtyisimme hitaampaan kehoon. Onneksi ”muutto” tapahtuu vähitellen, ja siihen on aikaa sopeutua. Hitautta vastaan kannattaa taistella, sillä vanhenemista voi tiettyyn rajaan saakka viivyttää, Kivelä tietää.

Hidastuminen alkaa 55–60 ikävuoden paikkeilla.

– Työstä ja fyysisestä rasituksesta palautuminen tapahtuu hitaammin kuin ennen, mutta pystymme kestävyyssuorituksiin eikä kyky pitkäketoisiin työrupeamiin siis heikkene. Työelämässä kannattaisi hyödyntää

vanhempien työntekijöiden kokemusta, ammattitaidoksi jalostunutta tietoa.

– Heidän tietopääomansa on valtava ja heidän taitoälykkyytensä kasvaa iän myötä. Kyky opitun soveltamisesta käytäntöön säilyy ja jopa kasvaa aina 70–80 -vuotiaaksi asti.

Sirkka-Liisa Kivelä toivoo, että ikääntyneet ymmärtäisivät mahdollisuutensa.

Joukkoliike vanhuuden puolesta

Naistoimittajat ry valitsi Kivelän vuoden 2007 Kellokkaaksi kiitokseksi hänen taistelustaan hyvän vanhustenhoidon puolesta.

– Suomi alkaa jäädä sosiaalipolitiikassa muista jälkeen. Suomalaiset maksavat terveydenhoidostaan viidenneksen enemmän kuin EU-maissa

Monelta on hukassa perustotuus: jos elää kauan, vanhenee.
Työuran jatko riippuu taas usein työyhteisön ilmapiiristä.
Jos tuntee työtään arvostettavan, sitä tekisi pitempäänkin.
Harmaantuva Suomi tarvitsee muutosta asenteissa ja teoissa.

keskimäärin. Juuri Brysselistä palannut professori seuraa alansa kehitystä maailmalla ja kuuluu mm. kansainväliseen vanhustenhoidon tutkijaryhmään.

EU:n komissio on nostanut vanhustenhoidon tärkeäksi teemaksi. Nyt etsitään keinoja ikäihmisten suojelemiseksi huonolta hoidolta, kohtelulta ja fyysiseltä väkivallalta. Yhteistyökumppaneita ovat aktiiviset kansalaiset ja eurooppalaiset seniorijärjestöt. Suomessa ei Kivelän mukaan ole todella vaikutusvaltaisia vanhusjärjestöjä.

Vanhustenhoidon saattaminen eettisesti hyväksyttävälle tasolle edellyttää joukkovoimaa, kansanliikettä. Pienien purojen pitäisi yhdistyä suureksi virraksi.

– Suomeen pitäisi saada vanhojen etua ajava poliittisesti sitoutumaton kattojärjestö. Se voisi olla vaikka samantapainen kuin Yhdysvaltain seniorietujärjestö AARP, jonka jäsenistä puolet vielä työelämässä. Vanhusten asialle tarvitaan osaavia ja positiivisella tavalla aggressiivisia ihmisiä. Tarvitsemme vanhusliikkeen, joka lähtee naisliikkeen tavoin korjaamaan suurta yhteiskunnallista ongelmaa. Liikkeelle on lähdeä yhdessä, sillä jokaisella on pelissä oma tulevaisuutensa, Kivelä vaatii.

Suorapuheinen ”kellokas” näkeekin kansanliikkeen nostavan päättään. Seniorit vaativat oikeuksiaan ja eri yhdistykset keräävät varoja ikäihmisten hyväksi.

Tuottavuusohjelmat jyräävät vanhustenhoidon

Professori Kivelä teki kaksi vuotta sitten sosiaali- ja terveysministeriölle selvityksen siitä, miten vanhustenhoito saataisiin uusimman tutkimustiedon tasalle. Vanhusten määrä nopeasta kasvusta Kivelä on muistuttanut 80-luvulta lähtien. Silloin käynnistynyt positiivinen kehitys tyrehtyi ja on taantunut 90-luvulla. Vaikka 85-vuotta täyttäneiden määrä on melkein kaksinkertaistunut, hoitopaikat ovat vähenneet ja avopalvelut puolitetu.

Suomessa ei ole toteutumassa yhtäkään professori Kivelän suosituksista. Luvassa ei ole lisää geriatrija, ei vanhuspsykiatreja tai puuttumista lääkehaittoihin.

– Vauras Suomi torpedoi vanhushoidon kuntoon saattamisen vedoten rahan puutteeseen. Terveiden- ja vanhustenhoidon määrärahoja häipyy tuottavuusohjelmiin. Tuntuu, ettei päätösprosesseissa kuunnella lainkaan asiantuntijoita.

Nykyminolla Kivelä pelkää vanhushoidon romuttuvan 20 vuodessa. Jos näin käy, suurten ikäluokkien elon ehtoosta voi tulla ankea – nelikymppisillä näköala on vielä surkeampi.

Suomi on Pohjoismaiden jumbo

Kivelä huomauttaa, että pohjoismaisessa kilvassa Suomen vanhustenhoidon taso jää kirkkaasti viimeiseksi. Ruotsissa geriatrian ja vanhuspsykiatrian erikoislääkäreitä on neljä kertaa enemmän. Myös alan professoreita ja tutkimuslaitoksia on enemmän. Norjassa ja Tanskassa hoitohenkilö-

kuntaa riittää ja senioreille on tarjolla erilaisia asumismuotoja. Monessa Ruotsin kaupungeissa on vanhusasiamies ja Tukholmassa vanhusasioista vastaava kaupunginjohtaja.

– Naapurissa ollaan avarakatseisia, asiantuntijoita kuullaan eikä kansankodin periaatteista - heikommista huolehtimisesta - luovuta. Kyse ei ole pelkästään rahasta vaan sosiaalisesta kulttuurista.

Vanhustenhoidon nykytilannetta voi verrata lasten terveydenhuoltoon 50-luvun Suomessa. Nyt alle 15-vuotiaita on yhtä paljon kuin 65 vuotta täyttäneitä, kumpiakin on 900 000. Mutta lastenlääkäreitä on viisikertainen määrä geriatriihin ja lastenpsykiatreja kymmenkertainen määrä vanhuspsykiatriihin verrattuna. Lääkäritiheyden perusteella lapset olisivat monin verroin sairaampia kuin vanhukset.

– Kyse ei ole sukupolvien välisestä ristiriidasta vaan työikäisten ahtaasta, taloudelliseen hyötyyn keskittyvästä arvomaailmasta. Sivistysvaltion tulisi hoitaa ikääntyneet kansalaisensa yhtä hyvin kuin lapset ja työikäiset.

Professori Kivelä on tutkinut myös vanhusten lääkehaittoja. Ne yleistyvät, kun hoitohenkilökuntaa korvataan lääkkeillä. Meillä laitoksessa asuva vanhus saa 2–3 kertaa niin paljon mielialalääkkeitä kuin Ruotsissa. Naapurissa lääkehaittoja torjutaan lääkärin ja hoitohenkilökunnan koulutuksella.

Kuinka satavuotiaan muisti heikkenee?

Sirkka-Liisa Kivelä on maamme suurimman vauvavuoden 1947 satoa. Hän varttui Pohjois-Pohjanmaalla, maalaistalossa, pankinjohtajaisän ja opettajaäidin ainokaisena. Positiivisen vanhuskuvan hän sai kotoa, sillä perheeseen kuului myös isän äiti Ulriikka. Yli 80-vuotias mummo oli tasapainoinen ja tyytyväinen vaikka eli viimeiset yhdeksän kuukautta kotona liikuntakyvyttämänä.

Toimiessaan 70-luvulla terveyskeskuslääkärinä Posiolla Kivelä huomasi, ettei osannut tarpeeksi hyvin diagnosoida iäkkäiden sairauksia. Hän päätti perehtyä vanhusten hoitoon ja alkoi kehittää geriatrian opetusta ensin Tampereen, sitten Oulun ja nyt Turun yliopistossa. Vanhusten hoito on lääkärielle vaativaa ja edellyttää laajaa tietomäärää. Lääkärin on tiedettävä esimerkiksi miten muisti heikkenee 80 tai 100-vuotiaalla, tai miten ikä vaikuttaa eri elinten toimintaan.

Ympäripyöreisiin työviikkoihin tottunut professorin työviikot kuluvat Turussa ja viikonloput puolison, Sydänliiton ”emeritus” toiminnanjohtajan **Mauri Akkasen** kanssa Helsingin kodissa. Tätä nykyä hän pyhittää viikossa yhden kokonaisen päivän huilimiseen.

– Joudun usein sanomaan itselleni: olet jo siinä iässä! Puhu ja toimi vähän hitaammin niin jaksat paremmin. On mietittävä uusia toimintamalleja, joilla pärjää hidastuvan ja vanhenevan kehonsa kanssa

Teksti: Terttu Levenon

Kuva: Lehtikuva

Muistia Voi kuntouttaa

Nimi unohtuu, asia jää kielen päälle, tavarat hukuvat. Myös työikäisten muistihäiriöt ovat kasvussa, mutta suuri osa niistä kuuluu ikääntymiseen. Lievät muistisairaudet ovat pitkälle autettavissa.

Helsingin Alzheimer-yhdistyksen eteiseen syntyy iltapäivällä pientungos. On se päivä viikosta, jolloin asiakkaiden omaiset kokoontuvat vertaisryhmiinsä.

Normaalisti töölöläishuoneisto on päivittäin parinkymmenen muistisairaana päiväpaikka. Vai pitäisikö sanoa työpaikka, sillä viihtyisissä tiloissa tehdään sitkeää työtä. Siellä pistetään hanttiin aivosolujen rappeutumiselle ja ennenaikaiselle kuolemalle. Taistelukeinona on yhdessä tekeminen.

– Täällä luetaan päivän lehdet, keskustellaan, tehdään käsitöitä ja taidetta, tietokilpailua, leivotaan ja syödään hyvin. Kaikki tapahtuu mielihyvän ja onnistumisen kokemusten kautta, toiminnanjohtaja **Pertti Riihelä** kuvaa.

Nuorimpien eli työikäisten ryhmä käy kuntosalilla ja uimassa. Juuri oman taudinasteen vertaisryhmän tuki on tärkeää.

Muistihäiriöt yleistyvät

Uusia Alzheimer-potilaita todetaan Suomessa vuodessa liki 13 000. Useimmat ovat iäkkäitä, mutta myös työikäisten muistisairaiden mää-

rä kasvaa. Helsingin päiväpaikan nuorin on 46-vuotias.

Työikäisten ryhmän toiminta tarjoaa edelläkävijän esimerkin. Helsingin Alzheimer-yhdistys on muistisairauksien yleisen tietämyksen uranuurtaja. Kun yhdistys parikymmentä vuotta sitten aloitti toimintansa, sen kokoama tietopaketti levisi monisteina ympäri maata. Se synnytti myös uusia yhdistyksiä.

Tänään tietoa riittää: muisti ja muistihäiriöt ovat lääketeollisuuden tiedotuksen, kirjankustantajien ja aikakauslehtien kärkiaiheita. Vai miten se oli, varmistaa mainos bussin kyljessä.

Dementia vai vain ikääntyminen?

Dementiasta puhutaan ahdistukseen asti. Luokassa opettaja hätäntyy huomattessaan, ettei muista kaikkien oppilaiden nimiä.

– Unohdetaan jo, että muistin heikkeneminen kuuluu ikääntymiseen, esimerkiksi nimen mieleen palautuminen vaikeutuu, neuropsykologi **Pirkko Koskiniemi** Kuntoutussäätiöltä muistuttaa.

Muistihäiriön syy ei aina ole muistisairaus. Muistivaikeudet voivat kieliä masennuksesta tai

niin sanotun työmuistin ylikuormittumisesta ja tarkkaavaisuuden heikkenemisestä. Infoähky, jatkuvat keskeytykset työssä ja useat samanlaiset tekemiset johtavat helposti unohteluun.

Muistihäiriöt tai varsinainen muistisairaus todetaan neuropsykologisissa tutkimuksissa. Tavallisimmin niihin tullaan yleislääkärin lähetteellä, mutta esimerkiksi Alzheimer-yhdistyksen muistitutkimuksiin asiakas voi hakeutua suoraan tai yhdistyksen neuvonnan kautta.

Muistitutkimuksiin ajoissa

Pirkko Koskiniemi painottaa, että usein yksi tutkimus ei riitä, vaan erotusdiagnostisista syistä se on uusittava jonkin ajan kuluttua.

– Depressiosta johtuva muistivaikeus helpottuu kun depressio helpottuu, hoitamattomana se näkyy muistivaikeuksina.

Sekä Riihelä että Koskiniemi korostavat varhaista tutkimuksiin hakeutumista. Muistisairautta hävetään ja tutkimuksiin menoakin vältellään. Sinä vain kuvittelet, tokaisee sisar äidistään huolestuneelle tai mies vaimolleen.

– Muistihäiriöt voivat alkaa näkömuistin alueelta, jolloin ihminen ei muista tavallisia kulkureittejään vaan eksyy. Tavarat saattavat

Helsingin Alzheimer-yhdistyksen viihtyisät tilat Tope-liuksenkadulla ovat ahkerassa käytössä. Kodinomaisuus luo turvallisuuden tunnetta, kuntoutuksessa se on tärkeää. Siitä ovat Kuntoutussäätiön neuropsykologi Pirkko Koskiniemi ja Alzheimer-yhdistyksen toiminnanjohtaja Pertti Riihelä yhtä mieltä.

alkaa hävitä. Joidenkin on vaikea muistaa numeroita ja sanoja tai kuulemiaan puhuttuja asioita. Osalla vaikeudet alkavat siten, että asioita jää kesken, kun unohtaa, mitä pitikään tehdä, Koskiniemi kuvaa.

Kuntoutus kompastelee

Koskiniemi muistuttaa, että muisti on neuropsykologian vanhimpia tutkimuskohteita. Lääketiede tuottaa uutta tietoa, lääkkeitä on kehitetty ja entistä parempia on tulossa. Tutkimus on selvittänyt aivosolujen viestintää ja aivoissa tapahtuneiden muutosten yhteyttä muistiin, toiminnanohjaukseen ja prosessoinnin nopeuteen.

Ongelmana ei olekaan muistisairaudesta toteaminen ja sen hoito, vaan kuntoutuksen saaminen muistihäiriöissä ja lievissä muistisairauksissa.

– Muistia voidaan edistää neuropsykologisella kuntoutuksella. Mutta korvattua hoitoa saavat pääsääntöisesti vain vaikeavammaiset. Monet lievimuistihäiriöistä kärsivät jäävät kokonaan kuntoutuksen ulkopuolelle, vaikka kuntoutus olisi heidän työkykynsä säilymisen kannalta tärkeää, Koskiniemi harmittelee.

Haasta aivosi

Erilaiset muistiryhmäkokeilut saavat neuropsykologilta kiitosta. Koskiniemi muistuttaa, että muistin kuntoutus lähtee aivojen monipuolisesta käytöstä.

– Ihmisellä on taipumusta harrastaa vain niitä asioita, joissa on hyvä, mutta olisi pyrittävä tekemään myös niitä asioita, jotka eivät sujuakaan niin hyvin, hän huomauttaa.

Lukutoukan olisi siis hyvä tehdä käsitöitä, urheiluhullun lukea ja harrastaa matematiikkaa.

– Sudoku, shakki, päässä lasku, sukan kantapään kutominen, puutyöt, Koskiniemi luettelee tehokkaita muistin ylläpitäjiä. Näissä tehtävissä myös mahdolliset muistihäiriöt helposti paljastuvat.

Ihminen voi selvittää työssään muistin vielä jonkin verran heikennettyäkin.

– On osattava säästää muistia niin, ettei yritä tallentaa sinne kaikkea mahdollista vaan valitsee tärkeät asiat. Voi käyttää hyödyksi kalentaria ja kännykän muistitukea. Kuntoutuksessa opitaan asioiden ketjuttaminen mieleen palauttamisen helpottamiseksi. Työtkin voi laittaa tärkeysjärjestykseen, muistituttajia opastaa.

Päiväpaikkaan jonotetaan

Helsingin Alzheimer-yhdistyksen päiväpaikkaan on kymmenien halukkaiden jono. Toiminnanjohtajan toiveissa on kohdentaa ryhmätukea selvemmin lieviin muistisairauksiin. Muistisairauksien asteittaisuus pitäisi muutenkin ottaa nykyistä paremmin huomioon ja sopeuttaa hoito ja kuntoutus sen mukaisesti.

– Olemme Suomessa muistisairauksien tutkimuksessa ja lääkkeiden kehittämisessä edelläkävijöitä. Mutta käytännön hoitotyössä olemme jo tippuneet kärjestä, Riihelä suree.

Helsingin kaupunkia yhdistyksen palvelujen ostajana hän kuitenkin kiittää. Monilla paikkakunnilla kun muistisairaiden kuntoutus on suoraan surkeassa jamassa.

Teksti: Sirku Määttä

Kuvat: Tuulikki Holopainen

Lähteitä:

Virpi Kalakoski: Muistikirja, Edita, Helsinki 2007

Richard Taylor, Minun tarinani, Edita, Helsinki 2008

A portrait of Gerhard Naegle, a middle-aged man with grey hair, a mustache, and glasses. He is wearing a dark suit jacket, a white shirt, and a blue and white striped tie. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a blurred indoor setting, possibly a lecture hall or office, with wooden desks and chairs visible.

Saksa heräsi harmaaseen huomiseen

Ikääntyneiden työntekijöiden merkitys Saksan työmarkkinoilla kasvaa, mutta yrityksistä kantautuu ikäviä uutisia ikääntyneiden kohtelusta. ”Saksa on vasta herännyt pohtimaan, miten ikääntymisen haasteeseen pitäisi tarttua”, Dortmundin yliopiston gerontologian professori Gerhard Naegle sanoo.

Euroopan talousveturi, noin 80 miljoonan asukkaan Saksa ikääntyy. Maaliskuussa Kelan kutsusta Suomessa luennoinut professori **Gerhard Naegele** on huolissaan akuutista tilanteesta, jossa hyvin koulutetut työntekijät lähtevät aikaisin eläkkeelle, yritykset välttelevät ikääntyneiden palkkaamista ja odotettavissa oleva elinikä pitenee.

– Viidentoista vuoden kuluttua jo yli kaksikymmentä prosenttia Saksan väestöstä kuuluu 50–64 -vuotiaiden joukkoon. Yritysten ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta näiden saksalaisten työnteko on ratkaisevaa.

Naegele ei anna ikääntyneille aiheutta optimismiin. Päinvastoin Naegelen mukaan nykyinen kehityssuunta näyttää ikääntyneiden työntekijöiden kannalta aikaisempaa huolestuttavammalta. Erityisen huolestunut Naegele on työoloista ja työilmapiiristä.

– Ilmassa on selkeitä merkkejä siitä, että ikääntyneiden työntekijöiden asema työmarkkinoilla on heikentymässä. Yrityksissä tapahtuu entistä enemmän ikäsyrrintää. Sitä ilmenee muuan muassa rekrytoinnissa, koulutuksessa ja palkitsemisissa.

– Saksalaisissa yrityksissä on sekä painetta että myös mekanismeja ikääntyneiden työntekijöiden eläkkeelle siirtämiseen. Tähän olisi puuttava, Naegele painottaa.

Ikääntymisen riskit riippuvat työurasta

– Ikääntynyt työntekijä näyttäytyy saksalaiselle työnantajalle kolminkertaisena riskikimppuna. Hänessä on niin terveysriskejä, osaamisriskejä kuin motivaatoriskejäkin.

– Tosin joillakin toimialoilla on tapahtumassa asennemuutos. Esimerkiksi terästeollisuus solmi jokin aika sitten kollektiivisen sopimuksen ikääntyneiden työntekijöiden aseman parantamiseksi. Sopimuksessa terästeollisuus sitoutui muun muassa kehittämään työntekijöiden ikää vastaavia työoloja.

Ikääntyneen työntekijän riskit ovat osittain faktaa, mutta osittain ne ovat myös mielikuvia. Naegele kollegoineen on havainnut, että riskit riippuvat merkittävästi työhistoriasta, eivät vain iästä.

– Lisäksi on muistettava, että eri ikäryhmienkin sisällä on hyvin suuria eroja. Ikääntyneiden siirtolaisten työkyky ja työnsaantimahdollisuudet ovat paljon heikommat kuin samanikäisten keskivertosaksalaisten.

Ikääntyneiden työllistymisessä on myös isoja alueellisia eroja. Entistä Itä-Saksaa vaivaava työttömyys iskee erityisesti miehiin. Sen sijaan Itä-Saksan naisten työllistymismahdollisuudet ovat yllättäneet tutkijat.

– Entisen Itä-Saksan alueelta tulevien naisten asema työmarkkinoilla on mielenkiintoi-

nen. Siellä naisten koulutukseen panostettiin paljon sekä ideologisista että työvoimapolitisista syistä. Yhdistyneen Saksan työmarkkinoilla näillä naisilla on riittänyt varsin hyvin työtä. Idästäkin voi siis ottaa oppia, Naegele naurahtaa.

Varhaiseläkkeiden perinteet painavat

Työuran pituuteen vaikuttavat eläkkeelle siirtymistä koskevat asenteet. Varhaiseläkkeillä on Saksassa pitkät perinteet, ja useimmat ikääntyneet saksalaiset kokevat varhaisen eläkkeelle siirtymisen yhä myönteisenä asiana.

– Useissa Euroopan maissa varhaiseläkkeet toimivat merkittävänä poistumistienä työmarkkinoilta. Saksassa työntekijöille tarjottiin lyhyttä työuraa lähes neljän vuosikymmenen ajan. Ei ole yllättävää, että monen saksalaisen mielestä lyhyt työura näyttää edelleen oikealta vaihtoehdolta.

Suomen tavoin Saksassa varhaiseläke koetaan yhä saavutetuksi etuudeksi, joka työntekijän tulee hyödyntää. Sama mielipide vallitsee Naegelen mukaan muuallakin, esimerkiksi Itä-vallassa, Ranskassa ja Belgiassa.

Pakon sanelema leima

Naeglen mielestä työuraa koskevia asenteita vaivaa paitsi varhaiseläkkeiden perinne myös rajoittuneet näkökulmat. Pitkä työura nähdään liian usein pakon sanelemana velvollisuutena.

– Väestön ikääntymisestä ja työvoiman vähentymisestä tehdään helposti se johtopäätös, että työurien pidentäminen on välttämätöntä. Mutta miksi työssä jatkaminen on vain välttämättömyys? Eikö se voisi olla työntekijälle myös mahdollisuus hyödyntää omaa osaamistaan niin pitkään hän kuin kykenee ja haluaa?

– Työuran pidentämisen puolesta on viime aikoina kampanjoitu kovasti, ja useimmille työssä jatkamisen tarve onkin jo tiedossa. Monet viisi- ja kuusikymppiset kuitenkin pelkäävät asiaa. Näyttää siltä, että työssä jatkamisella on yhä pakon sanelema leima. Olemmeko osanneet kertoa asiasta tarpeeksi positiivisesti?

Aktiivista ikääntymistä etsimässä

Monissa EU-maissa etsitään kuumeisesti keinoja väestön ikääntymisen tuomien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Naegele näkee asian ytimessä niin sanotun aktiivisen ikääntymispolitiikan. Se tarkoittaa väestön ikääntymisen sosiaalisten ja taloudellisten rasitteiden keventämistä sekä väestövoimavarojen parempaa tunnistamista ja kehittämistä.

– Saksassa ollaan vasta heräämässä pohtimaan, mitä aktiivinen ikääntyminen voisi käytännössä tarkoittaa. Asia on sekä poliitikoille

että tutkijoille vielä suhteellisen tuore ja vieras. Tähän mennessä ikääntymistä on käsitelty pääasiassa eläkejärjestelmien kestävyyskannalta.

– Eläkejärjestelmien kestävyyttä painotta-va näkökulma sivuttaa usein työnteon ja vapaa-ajan välisen suhteen. Työntekijän kannalta asia on kuitenkin tärkeä. Tähän asti olemme pyrkineet helpottamaan lastenhoidon ja työnteon yhdistämistä. Tulevaisuudessa kohtaamme työajan ja vapaa-ajan suhteessa aivan uudenlaisen haasteen: työnteon ja vanhustenhoidon yhdistämisen.

Naegele ulottaisi aktiivisen ikääntymisen myös kansantalouden peruskysymyksiin. Hän näkee tarvetta varsinkin tuottavuuden uudeleen määrittelylle.

– Ikääntymisen hyötyjä etsivän yhteiskunnan tulisi lähestyä työn tuottavuutta uudesta näkökulmasta. Nykyinen tuottavuusajattelumme on peräisin aikakaudelta, jolloin väestökasvu oli nopeaa ja työvoima nuorta.

Uudistusten tie jatkuu

Saksa teki viime vuosikymmenellä kolme eläkeuudistusta ja uudistuksia on jatkettu myös 2000-luvulla. Viime vuonna Saksa päätti eläkeikään nostamisesta. Vuosien 2012 ja 2028 välillä maan yleistä eläkeikää nostetaan asteittain siten, että yleinen eläkeikä nousee lopulta 67-ikävuoteen.

Schröderin hallituskaudella lukuisiin komiteoihin ja työllisyysohjelmiin osallistunut Naegele pitää maansa toimia oikean suuntaisina, mutta huonosti ajoitettuna ja riittämättöminä.

– Me olemme myöhässä. Meidän olisi pitänyt nostaa kansalaistemme tietoisuutta ikääntymisen haasteista jo aikaisemmin. Schröderin kaudella tehdyt työmarkkina- ja sosiaaliturvuudistukset eivät ole kaikilta osin onnistuneet. Myös tutkimustulokset ikäsyrrinnästä kertovat, että Saksan eläkepolitiikka ja ikääntyneiden työllisyysohjelmat eivät ole pureet kunnolla yritystasolla.

Naegle näkisi yksittäisten toimenpiteiden asemesta tarvetta kokonaisvaltaiselle lähestymistavalle, jossa eri viranomaiset ja yritykset tekevät yhteistyötä yli toimirajojen. Joissakin EU-maissa tässä on jo onnistuttu.

– Hyviä esimerkkejä kokonaisvaltaisista lähestymistavoista löytyy mielestäni pohjoismaista. Esimerkiksi Suomen työelämän kehittämisohjelmat ovat hieno esimerkki eri viranomaisten konkreettisesta yhteistyöstä työurien pidentämiseksi. Toivon, että pystyisimme Saksassa samaan.

Teksti: Peter Lindström

Kuva: Juha Rahkonen

Norjan eläkeuudistus sujuu öljytysti

Mika Vidlund
Erityisasiantuntija
Eläketurvakeskus

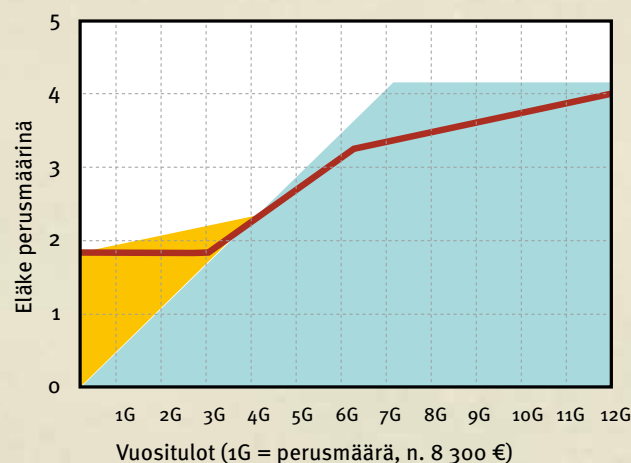
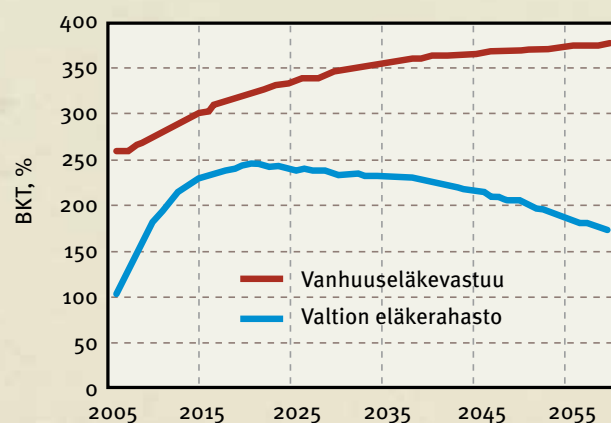
Vuonna 2010 Norjassa:

1. eläkeikä joustaa
2. alkavia eläkkeitä sopeutetaan elinaikakerrointa jäljittelevällä jakoluvulla,
3. eläke perustuu koko työuraan.

Norjassa on vuodesta 2001 alkaen suunniteltu eläkejärjestelmän kokonaisvaltaista uudistusta. Pakolliset lisäeläkejärjestelmät osana uudistusta tulivat jo voimaan vuonna 2006 ja hallituksen yksityiskohtainen esitys lakisääteisen vanhuuseläkejärjestelmän uudistamiseksi on parhaillaan kuulemiskierroksella. Lakiesitys annetaan parlamentin käsittelyyn kevään 2008 aikana.

Norjassa on askel askeleelta edetty kohti lopullista lakiesitystä. Norjan parlamentti hyväksyi vanhuuseläkeuudistuksen pääperiaatteet huhtikuussa 2007. Päätöstä on edeltänyt kaksi hallituksen esitystä vuosina 2004 ja 2006. Avoimeksi jääneitä kohtia on matkan varrella täsmennetty tammikuussa 2008 kuulemiskierrokselle lähetettyyn lakiesitykseen.

Monien muiden maiden tavoin myös Norjassa väestön ikääntyminen ja kasvavat eläkemenot luovat paineita eläkejärjestelmän uudistamiselle. Vanhushuoltosuhteen ennustetaan lähes kaksinkertaistuvan vuoteen 2050 mennessä nykyisestä 22 prosentin tasosta. Vastaavasti eläkemenojen ennustetaan kasvavan 10 prosentista 20 prosenttiin manner-Norjan BKT:sta (BKT ilman öljyteollisuutta). Vanhuuseläkemenojen BKT-osuuden ennustetaan kasvavan samalla ajanjaksolla 6 prosentista 15 prosenttiin.

Vuositulot (1G = perusmäärä, n. 8 300 €)

- Työeläke
- Takuueläke
- Nykyinen järjestelmä

Norjalaiset ovat asettaneet tavoitteekseen rakentaa taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä eläkejärjestelmä. Keskeisenä elementtinä tavoitteen saavuttamisessa pidetään työn kannustavuuden lisäämistä.

Öljyrahat eläkerahaston pohjalla

★ Norjan lähtöasetelmat nousevien kustannusten hillitsemiseksi ovat maan mittavan öljyvarallisuuden ansiosta paremmat kuin monella muulla OECD-maalla. Norjan eläkerahasto perustettiin osana eläkeuudistusta vuonna 2006. Kyseessä oli kuitenkin lähinnä nimenmuutos, sillä eläkerahasto muodostuu vuonna 1990 perustetusta öljyrahastosta ja vuodesta 1967 voimassa olleesta kansanvakuutusrahastosta.

Öljyrahasto on vuoden 1995 jälkeen kasvanut voimakkaasti ja vuonna 2006 varat olivat 114 prosenttia suhteessa manner-Norjan BKT:hen. Kansavakuutusrahaston varat olivat vastaavasti 7 prosenttia vuonna 2006. Käytännössä eläkerahastosta voidaan siis puhua öljyrahastona. Nimi eläkerahasto johtaa osaltaan harhaan, sillä rahastoa ei ole korvamerkitty ainoastaan eläkemenojen kattamiseen, vaan rahaston tuottoja käytetään vuosittain valtion budjettimenoihin.

Öljyvarat ovat kuitenkin rajalliset, ja Norjan valtiovarainministeriön laskelmat osoittavat öljyvarojen riittämättömyyden suhteessa kasvaviin eläkemenoihin. Huoli öljyvarojen riittävyydestä korostaa entisestään tarvetta eläkejärjestelmän rakenteelliselle uudistamiselle työn kannustavuutta silmällä pitäen.

Elinaikakerroin rantautuu Norjaankin

★ Työn kannustavuuden lisäämiseksi nykyisestä 67 vuoden vanhuuseläkeiästä siirrytään joustavaan eläkeikään. Uudistuksen jälkeen vanhuuseläkkeen voi ottaa joko kokonaan tai osittain 62 ikävuodesta alkaen ja työskentelyä voi jatkaa 75 ikävuoteen asti. Eläkkeen määrä on sitä pienempi mitä aikaisemmin eläkkeen ottaa, sillä eläkkeelle siirryttäessä kertynyt eläkepääoma jaetaan vakuutetun oman ikäluokan keskimääräisellä odotettavissa olevalla eliniällä.

Joustavaan eläkeikään siirtyminen on merkittävä uudistus, sillä nykyisestä lakisääteisestä eläkejärjestelmästä vanhuuseläketä ei myönnetä varhennettuna. Tosin työmarkkinasopimus pohjainen AFP-varhaiseläkejärjestelmä on mahdollistanut varhaiseläkkeelle siirtymisen jo 62-vuoden iässä ja tämä on ollut myös hyvin suosituttu työstä poistumisreitti. Vanhuuseläkeuudistus tuo muutoksia myös AFP-järjestelmään, mutta neuvottelut työmarkkinaosapuolten kanssa järjestelmän uudistamiseksi ovat vielä kesken.

Eläke koko työuran perusteella

★ Uudessa vanhuuseläkejärjestelmässä eläke määräytyy koko työuran aikaisten ansioiden perusteella nykyisen parhaan 20 vuoden säännön sijasta. Eläke karttuu myös koko ansiokaton alitta-

vasta palkasta ja nykyisestä palkan osittain huomioivasta portaitaisesta ansiokatosta luovutaan. Ansiokatto määräytyy suhteessa perusmäärään (G, grunnbeløp, NOK 66 812) ja ansiokatto tulee olemaan 7,1 kertaa perusmäärä eli noin 5 000 euroa kuukaudesta. Ansiokatto asettuu täten nykyistä, 12 kertaa perusmäärä, matalammalle tasolle.

Viimeisimmän hallituksen esityksen mukaan vakuutetulle kertyy nimellistä eläkepääomaa 18,1 prosenttia ansiokaton alle jäävistä vuosituloista. Pääomaa tarkistetaan ansiotasoindeksillä ja sille maksetaan lisäksi kuolevuushyvitys.

Kansaneläke muutetaan Suomen ja Ruotsin mallia noudattaen työeläkevähenteiseksi takuueläkkeeksi. Muutoin takuueläke säilyy nykyisen kansaneläkkeen tasoisena. Lisäksi kotihoidon ajalta karttuvaa eläketurvaa parannetaan jonkin verran nykyisestä. Tosin eläkkeen karttumista lastenhoitoajalta lyhennetään vuodella ja jatkossa eläkettä karttuu alle 6 vuotiaan lapsen hoidosta. Eläkettä tulee karttumaan myös varusmiespalvelusajalta, mutta ei opiskeluajalta.

Lisäeläkkeet jo pakollisia

★ Lakisääteistä eläketurvaa täydentävät lisäeläkkeet tulivat pakollisiksi vuonna 2006. Työnantaja on velvollinen maksamaan vähintään 2 prosenttia vakuutetun palkasta maksuperusteiseen lisäeläkejärjestelmään. Vastaavat vähimmäisvaatimukset koskevat etuusperusteisia eläkejärjestelmiä. Lain voimaantulo parantaa erityisesti yksityisen sektorin palkansaajien asemaa, sillä aiemmin lisäeläkejärjestelmät kattoivat noin 40 prosenttia yksityisen sektorin palkansaajista. Julkisella sektorilla lisäeläkejärjestelmät ovat käytännössä kattaneet kaikki palkansaajat.

Uudistuksen voimaantulo

★ Joustava eläkeikä ja elinajanodotteen muutoksen huomioiminen eläkkeen laskennassa vaikuttavat kaikkiin uusiin vanhuuseläkkeisiin vuodesta 2010 alkaen. Eläkkeen määräytymistä koskevat uudet säännöt koskevat kokonaisuudessaan vuonna 1963 ja sen jälkeen syntyneitä ikäluokkia. Eläke määräytyy nykyisten sääntöjen mukaan niille, jotka ovat syntyneet ennen vuotta 1954. Näiden kahden ikäluokan väliin jäävien eläke määräytyy osittain uusien ja vanhojen sääntöjen mukaan.

Seuraavaksi sovitetaan työkyvyttömyys-, perhe- ja AFP-eläkkeet uuden vanhuuseläkejärjestelmän muutosten mukaisiksi.

PETER LINDSTRÖM
INFORMAATIKKO
ELÄKETURVAKESKUS

Pall Hallussa

Muiden maiden eläkeasioista voit lukea myös Eläketurvakeskuksen kotisivuilta, www.etk.fi osiosta Kansainvälinen eläketieto

JAPANI

Hakemusmäärä yllätti viranomaiset

★ Japanin sosiaalivakuutuslaitoksen eläke-neuvonta on ruuhkautunut yli kuudenkymmenen vuoden takaisten eläkkeiden hakemuksista ja tiedusteluista.

Tuoreiden tilastojen mukaan Japanin sosiaalivakuutuslaitos käsitteli viime vuoden alkupuolella yli 2 000 eläkehakemusta, jotka koskivat toisen maailmansodan aikana sotateollisuuden palveluksessa olleiden työsuhteita. Vuonna 2006 vastaavia hakemuksia tuli vain noin 200, joista puolet oikeuttivat eläkkeeseen.

Vakuutuslaitos uskoo, että eläkehakemusten räjähdysmäinen kasvu johtuu vuonna 2007 paljastuneesta eläkeskandaalista. Laitos kertoi viime kesänä, että siltä on hävinnyt lähes 50 miljoonaa asiakirjaa, minkä johdosta monen japanilaisen eläkevakuutukset ovat vaakalaudalla (ks. Työeläke 4/2007).

Sota-ajan työsuhteiden ja niiden perusteella myönnettävän eläkeoikeuden selvittäminen on vaativa työ. Vanhojen asiakirjojen etsiminen ja tulkitseminen vie useita kuuksia. Selvitystyötä vaikeuttaa se, että sotateollisuudessa palvelleiden eläketiedot eivät ole sosiaalivakuutuslaitoksen hallinnan piirissä.

Suuri osa toisen maailmansodan aikana sotateollisuuden palveluksessa olleista japanilaisista on jo yli 80-vuotiaita.

(Lähde: Daily Yomiuri Online 18.2.2008)

EU

Stressi syö eurooppalaista työntekijää

★ Yhä useammat eurooppalaiset kärsivät työstressistä. Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviraston tuoreehko raportti osoittaa, että työperäinen stressi on tällä hetkellä yksi suurimpia työterveyden haasteita Euroopassa: jopa 50-60 prosenttia kaikista sairauksiin menetyistä työpäivistä liittyy stressiin.

Vakavimmat stressitekijät ovat epävarmat työsuhteet, työn tehostamisvaatimukset, työpaikkakiusaaminen ja -väkivalta sekä työ- ja perhe-elämän heikko tasapaino.

Epävarman työn tunnusmerkkeinä pidetään yleensä matalaa palkkaa, työsuhteen heikkoa tasoa sekä vähäisiä koulutus- ja urakehitysmahdollisuuksia. Työn tehostamisvaatimukset ilmenevät työlle asetettuina tiukkoina määräaikoina, nopeana työtahtina, uuden tietotekniikan käyttöönottona sekä entistä kovempien vaatimusten asettamisena yhä pienemmälle työntekijämäärälle.

Väkivalta ja kiusaaminen ovat kasvava ongelma ja pelon aihe monilla työpaikoilla, erityisesti terveydenhuolto- ja palvelualalla. Stressiä ja muita haitallisia terveysvaikutuksia syntyy myös työ- ja perhe-elämän heikosta yhteensovittamisesta. Yli 40 prosenttia EU:n 27 jäsenvaltion pitkiä työpäiviä tekevistä työntekijöistä kertoo olevansa tyytymättömiä työ- ja perhe-elämänsä tasapainoon.

Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviraston johtajan **Jukka Takalan** mukaan työntekijöiden työkyvyn säilyminen ja kohentuminen edellyttää työympäristön jatkuvaa seurantaa ja parantamista.

Virasto käynnistää ensi vuonna kaikki EU:n jäsenvaltiot kattavan yritystutkimuksen,

jossa selvitetään, miten organisaatiot käsittelevät psykososiaalisia riskejään ja miten työpaikkojen psykososiaalisia vaaroja voitaisiin hallita paremmin.

(Lähde: Euroopan työturvallisuus- ja työterveysviraston lehdistötiedote 30.1.2008)

ALANKOMAAT

Listahittien tuotot eläkerahastolle

★ Alankomaalainen eläkevakuutusjätti ABP yllätti alkuvuonna lähtemällä omaperäiselle sijoituspolulle musiikkimaailmaan. ABP osti helmikuussa Universal Music Groupilta noin 140 miljoonan euron edestä musiikkikappaleiden julkaisuoikeuksia.

ABP:n sijoitusstragiasta vastaava Ronald **Wujister** kertoi lehdistölle, että kyseessä on ensimmäinen kerta, kun eläkerahasto sijoittaa musiikkikappaleiden julkaisuoikeuksiin. Musiikkioikeuksiensa hyödyntämiseksi ja uusien hankkimiseksi ABP on perustanut Imagemusic -nimisen levy-yhtiön.

Eläkerahasto ABP omistaa nyt oikeudet mm. Chris de **Burghin** jättihittiin *Lady in Red* sekä R. **Kellyn** menestyskappaleeseen *I Believe I Can Fly*.

APB on varallisuudella mitattuna maailman kolmanneksi suurin eläkerahasto. Yhtiö vakuuttaa Alankomaissa julkisen sektorin työntekijöitä.

(Lähteet: IPE.com 22.2.2008; Billboard.biz 20.2.2008; ABP:n lehdistötiedote 20.2.2008)

RUOTSI

Vakuutusmaksujen valvonta verovirastolle

★ Ruotsin verovirasto on uuden haastavan valvontatehtävän edessä. Viraston vastuulla on toukokuusta lähtien ulkomaisten lisäeläkevakuutusten valvonta. Viraston ulkomaanasioista vastaava yksikkö valvoo kaikkia ruotsalaisia työntekijöitä, jotka vakuuttavat itsensä ulkomailla.

Viraston valvontatehtävän tarkoituksena on kerätä tietoa eläkemaksuista vakuutusten verotusta varten. Haastavaksi tehtävän tekee se, että vapaaehtoinen lisäeläkevakuutus verotetaan Ruotsissa vasta eläkkeen alkaessa.

Tästä johtuen verovirasto joutuu keräämään tietoa ruotsalaisten vakuutettujen eläkemaksuista useiden vuosikymmenien ajan.

Uudet valvontamääräykset saivat alkunsa viime vuonna, kun EU:n komissio haastoi Ruotsin valtion Euroopan yhteisöjen tuomioistuimeen lisäeläkemaksujen verovähennys-oikeuden puuttumisen vuoksi. Oikeusjutun seurauksena Ruotsin valtio muutti lainsäädäntöään.

Tästä lähtien ruotsalainen työntekijä voi vähentää verotuksessaan myös ulkomaisten lisäeläkkeiden maksut.

(Lähde: Riksdag & Departement #2/2008)

Ikäsyryjäntä kielletään lailla

★ Ikäsyryjäntä kielletään Ruotsissa vuoden 2009 alusta lähtien. Uuden lain myötä syrjinnästä tulee aikaisempaa vaikeampaa ja kalliimpaa.

Ruotsin hallitus esittää, että kaikenlaisen syrjinnän kitkemiseksi maahan perustetaan uusi viranomainen – syrjintäasiamies (diskrimineringsombudsman). Samalla syrjinnästä maksettavia sakkoja korotetaan tuntuvasti.

Hallituksen lakiesitys pohjautuu EU-direktiiviin, jossa ikä määritellään yhdeksi syrjintäperusteeksi. Ruotsin hallituksen tulkitsee asian siten, että lainsäädännön tulee suojella syrjinnältä sekä nuoria että iäkkäitä kansalaisia.

(Lähde: Riksdag & Departement #3/2008)

TANSKA

Eläkerahat pois pommitehtailijoilta

★ Tanskalainen vakuutusyhtiö Danica Pension veti helmikuussa julkisen painostuksen seurauksena sijoituksensa pois klusteripommeja valmistamista yrityksistä. Danica Pension karsi osakesalkustaan General Dynamicsin, Lockheed Martinin, L-3 Communicationsin sekä Raytheonin.

Tanskalaisia eläkevakuutusyhtiöitä on toistuvasti kritisoitu sen jälkeen, kun Danske Bank-konserni allekirjoitti viime vuoden elokuussa YK:n laatimat periaatteet sosiaalisesti kestävästä yritystoiminnasta. Danske Bank-konserniin kuuluva Danica Pension joutui pian allekirjoituksen jälkeen eettisen sijoittamisen seurantaan erikoistuneen DanWatchin hampaisiin.

Paine eläkeyhtiötä sijoitusstrategioita kohtaan on edelleen kasvanut vuoden 2008 alkupuolella, kun Punainen Risti ilmoitti harkitsevansa eläkeyhtiöihin kohdistuvaa kampanjaa, jotta ne lakkaisivat rahoittamasta klusteripommeja valmistavia yrityksiä.

Klusteripommit ovat miinan kaltaisia aseita. Pommit tiputetaan yleensä lentokoneesta laskuvarjolla, minkä jälkeen ne levittävät ilmasta maalialueelleen satoja pienempiä pommeja. Pommien uhreiksi joutuvat usein myös siviilit. Useiden kansalaisjärjestöjen mielestä klusteripommit ovat siviileille yhtä vaarallisia kuin Ottavan sopimuksella kielletyt maamiinat.

(Lähteet: IPE.com 12.2.2008; Responsible-Investor.com 13.2.2008; Mineaction.org 13.3.2008)

KANADA

Ikääntyneiden osuus työvoimasta kasvaa

★ Kanadan työvoima ikääntyy nopeaa vauhtia. Maan tilastoviranomaisten tuoreet luvut kertovat, että maassa on nyt ensi kertaa yhtä paljon sekä alle että yli 40-vuotiaita työntekijöitä.

Myös ikääntyneiden työntekijöiden asema Kanadan työmarkkinoilla paranee. Vuosina 2001-2006 ikääntyneiden, 55-64 -vuotiaiden, työllisyys kasvoi 43 prosentilla.

Kanadan työmarkkinoille menee kuitenkin hyvin. Maan työllisyysluvut ovat korkeimmat kolmeen vuosikymmenen. Viime vuosina Kanadan työllisyys on kasvanut kaikista G7-maista parhaiten.

Työvoimapolun merkkejä on kuitenkin jo ilmassa. Kanadalaiset arvioivat aikaisemmin tänä vuonna, että pelkästään teknologiateollisuudessa on seuraavan kolmen vuoden aikana tulossa eläköitymisen seurauksena haakuun lähes 90 000 työpaikkaa.

(Lähteet: CTV.ca 4.3.2008; The World Factbook 17.3.2008)

ISO-BRITANNIA

Britannian vanhin työntekijä kovassa kunnossa

★ Tietävästi maailman vanhin työtä tekevä britti, 101-vuotias putkimies Buster **Martin**

kohahduttaa jälleen: Martin on ilmoittautunut mukaan täysimittaiselle Lontoon maratonille.

Viime vuonna rockmaailmankin parrasvaloissa (ks. Työeläke 3/2007) paistatellut teräsvaari Martin tähtää maratonille tosissaan. Martin juoksi helmi-maaliskuun vaihteessa puolimaratonin aikaan viisi tuntia ja 13 minuuttia.

Seitsemäntoista lapsen isä Buster Martin palasi 99-vuotiaana takaisin putkimiehen töihin, kun hän kyllästyi oltuaan eläkkeellä kaksi vuotta.

Lontoon maraton juostaan 13. huhtikuuta.

(Lähde: Aolsports.com 7.3.2008; Reuters 5.3.2008;)

PORTUGALI

Elinäikakerroin turvaa eläkkeet

★ Portugali uudisti eläkkeitään tämän vuoden alusta. Uudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on huomioida odotettavissa olevan eliniän muutos. Tätä varten Portugali otti käyttöön elinäkakerroimen (Factor de Sustentabilidade).

Kerrointa käytetään 1.1.2008 lähtien alkaneissa eläkkeissä, mutta eläkemeno vaikutukset alkavat tuntua vasta pitkällä tähtäimellä. BKT-tason vaikutus on vuonna 2020 noin -0,3 prosenttia.

Kerroin määräytyy vertaamalla 65-vuoden ikäisten eliniän odotetta vuodelta 2006 vastaavan ikäisten eliniän odotteeseen vanhuuseläkkeen alkamista edeltävältä vuodelta.

Elinäkakerrointa ei sovelleta täyden työkyvyttömyyseläkkeen eikä erityissairauksiin perustuvan työkyvyttömyyseläkkeen muutuksessa vanhuuseläkkeeksi. Työkyvyttömyyseläke voi olla osatyökyvyttömyyseläke, täysi työkyvyttömyyseläke tai vakaviin erityissairauksiin perustuva työkyvyttömyyseläke.

Portugalin elinäkakerrointa pidetään merkittävänä eläkepoliittisena ratkaisuna. Elinäkakerroimella haetaan eläkejärjestelmään vakautta ja luotettavuutta, kun työikäisten määrä vähenee ja eläkkeensaajien määrä kasvaa.

Teksti: Hannu Ramberg

**Anneli Alaluusuan
työ Porastossa
rullaa kuin**

perhepiirissä

Vaikka työeläkeala on kilpaillutkin eläkesäätiöt ja kassat ahtaalle, eletään Porastossa kuin perhepiirissä: ilman kilpailua ja hyvässä yhteishengessä.

Eläkekassa- ja säätiökentässä eletään ki-
helmäivää aikaa työeläkeotteiden mas-
sajakelun aattona. Porasto Oy:n asia-
kaskunta lähettää huhti-toukokuun
vaihteessa 45 000 työeläkeotetta. Sama määrä
otteita lähtee syksyllä.

– Meillä jännitetään tämän uuden toimin-
non edessä, kuinka monta otteensaajaa antaa
palautetta, eläkejohtaja Anneli Alaluusua ker-
too.

Alaluusua huomauttaa, että säätiöillä ja kas-
soilla on lisäeläketurvaa. Otteella näkyy yleensä
vain lakisääteinen eläke, mutta ei tietoja li-
säeläkkeestä.

– Kokonaiseläkkeen puuttuminen saattaa
hämmentää työeläkeotteen vastaanottajaa. Tätä
puutetta pyritään täydentämään lisätiedotteil-
la asiakkaidemme henkilökunnan lehdissä ja
intrasivuilla.

Alkava joki eläkepolulla

Oy Porasto Ab:n asiakkaina on tällä hetkellä
25 suomalaista kassa- tai säätiömuotoista elä-
kelaitosta. Yritys on toiminut nelisenkymmen-
tä vuotta. Työntekijöitä Helsingin Veräjämäessä
sijaitsevassa Porastossa on 75.

– Asiakasyrityksemme eivät kilpaile keske-
nään. Meillä on hyvä yhteishenki ja olemme
erittäin monien kanssa pitkäaikaistutuja.

Alaluusua painottaa yhtiön olevan asiakas-
kunnalleen palvelulaitos. Yhtiön nimi tulee sen
perustajalta, matemaatikko **Kauko Poraselta**.
Annelille lappilainen Alaluusua-nimi tulee hän-
nen mieheltään. Nimi liittyy veteen, lähinnä al-
kavaan jokeen.

Anneli tuli eläkealalle, ensin Eläketurvakes-
kukseen kolme vuotta Poraston perustamisen
jälkeen.

– Valmistuin hallintonotaariksi Tampereen
yliopistosta 1970-luvun alussa. Hain Helsinkiin

**Eläkejohtaja Anneli Alaluusua on kerän-
nyt eläkeasioista tietoa jo lähes neljä-
kymmentä vuotta. Hän kokee, että tieto-
taitoa on jaettava nuoremmille. – Nuoret
ovat nopeita oppimaan ja neuvon heitä
erittäin mielelläni.**

töihin ja silloin oli useita avoimia työpaikkoja.
Eläketurvakeskus nappasi minut ensimmäise-
nä ja siitä lähtien sattumalta olen ollut ”eläkeu-
rapolullani”. Muita paikkoja en ole jäänyt kai-
paamaan.

– ETK:ssa vastasin alkuaikoina työnteki-
jöiden kirjallisiin kysymyksiin. Silloin ei ollut
vielä tietokoneita eikä tekstinkäsittelyohjelmia!
Joillakin sihteereillä oli muistavia kirjoitusko-
neita.

Eläketurvakeskuksessa työskennellessään
Anneli Alaluusua aloitti juristin opinnot ja ryh-
tyi tarkastamaan eläkesäätiöitä ja eläkekassoja.
Hän valmistui Helsingin yliopistosta juristiksi
vuonna 1976.

– ETK-vuodet olivat hienot oppivuodet, hän
toteaa.

Tarpeeksi vaikeaa ja haastavaa

Poraston palvelukseen apulaisosastopäälliköksi
Anneli siirtyi vuonna 1986. Hän ehti olla yhtiön
palveluksessa muutaman vuoden, ennen kuin
hän sai oman tietokoneen ja pystyi itse kirjoit-
tamaan muistionsa.

– Atk:n kehittyminen on ollut nopeaa. Tänä
päivänähän käytössä ovat yhteiset tietovaras-
tot, joista saamme tarvittavat tiedot nopeasti.
Ennen laskutoimituksetkin tehtiin käsin.

Eläkeala on Annelin mukaan mielenkiintoi-
nen, vaikea ja tarpeeksi haastava.

– Minulla ei ole ollut tarvetta lähteä muille
aloille. Alalla vuosien mittaan hankittua tieto-
taitoa olisikin sääli jättää käyttämättä.

Vain varainhoito puuttuu

– Asiakkaat ostavat erilaisia palveluja. Me teem-
me työsuhde- ja yrittäjärekisteröinnin, vakuu-
tusk maksujen laskutuksen, käsittelemme eläke-
hakemukset ja valmistelemme eläkepäätöksen
asiantuntijalääkäreiden lausuntoja myöten.
Eläkesäätiöt ja eläkekassat myöntävät viralli-
sesti eläkkeet, me autamme heitä päätöksen
valmisteluprosessissa.

Porastolla on monipuoliset palvelumallit
sekä uusien eläkelaitosten perustamiseksi että
toimivien eläkelaitosten hoitamiseksi.

– Varainhoitopalveluja meillä ei ole. Sijoitta-
mispalvelun asiakkaat hankkivat muualta.

Anneli huomauttaa, että Eläkesäätiöyhdistys
on alan edunvaltoja. Yhdistys kouluttaa ja tie-

dottaa. Yhdistyksen keväteseinaarit ovat mie-
luisia tapahtumia paitsi tiedon myös tapaamis-
ten vuoksi.

Kovassa kilpailussa

Porastossa tiedetään ja tunnetaan eläkealan
kova kilpailu. Säätiöiden ja kassojen lukumää-
rää on vähentynyt ja kilpailutilanne vakuutus-
yhtiöiden kanssa on koventunut.

– Vaikka tarjoamme yrityksille todella järke-
vän ja taloudellisen tavan hoitaa eläketurvaa,
niin kassat ja säätiöt eivät ole tällä hetkellä suo-
sittuja. Yrityksillä ei ole rohkeutta perustaa elä-
kesäätiöitä tai -kassoja. Päätös säätiön perusta-
miseksi voi tuntua vaikealta ja moniulotteiselta.
Se on iso kynnys. Nykyinen trendihän on, että
yritykset ulkoistavat kaiken.

– Eläkeala elää ja elämä muuttuu, Anneli
toteaa.

Hyvä kunto auttaa jaksamaan

Anneli Alaluusua pitää hyvää huolta kunnos-
taan. Hän käy viikoittain kuntosalilla ja kävelee
mielellään. ”Kävelemään aina ehtii”.

– Minulla on kaksi aikuista tyttärtä ja heil-
lä molemmilla on koiria. Anniinalla on labra-
dorinnoutaja ja berninpaimenkoira, Viivillä on
kaksi bullmastiffia. Koirat ovat isokokoisia ja
tarvitsevat paljon ulkoiluttamista, joten käve-
lyseuraa riittää.

Anneli kuvaa itseään maanläheiseksi realis-
tiksi. Tämä realismi tuli esille myös maalis-
kuussa, kun oma tytär sai pienen tyttövauvan.

– En minä osannut näyttävästi hehkuttaa
pikku prinsessaa enkä mummouttani. Ihana
asia vauvan syntyminen kuitenkin on! Mum-
mouteni on lasten arjessa mukana elämistä. Kii-
tos, että elämä jatkuu näinkin!

Realistisuutta osoittaa myös Annelin näke-
mys siitä, että kivaa tekemistä pitää tehdä jo
nyt, eikä haaveilla tekemisistä ”sitten kun olen
eläkkeellä”. Arkipäivän onni löytyy pienistä asi-
oista ja onnistumisista.

– Olen aina ajatellut, että jään eläkkeelle
65-vuotiaana. Mutta ehkä tämä 63 vuoden mah-
dollisuus käy houkuttavammaksi...

*Teksti: Pirkko Jyväkorpi
Kuva: Tuulikki Holopainen*

Pikasuutari

näkee pikavilkaisullakin, ettei koroissa ole korjattavaa ja että pohjat ovat kunnossa.

”De Quotrefagesille riitti todisteeksi preussilaisten kehittymättömyydestä ja brutaaliudesta se, että nämä olivat suomalaisten kautta mongolista juurta.”

Kohta mä lähden

Italian televisiossa on kuulemma äskettäin esitetty mainosta, jossa italialainen nainen ajaa takaa alkukantaiselta metsäläiseltä vaikuttavaa suomalaismiestä. Nainen on kuullut, että suomalaismiehillä on erityisen hyvät hampaat ja lähtenyt tarkistamaan asiaa pohjoisen metsiin. Naisen ampuma tainnutusnuoli tehoaa ja hän pääsee toteamaan huhun pitävän paikkansa. Metsien miehen salaisuus on ksylitol.

Ranskalaiselle 1800-luvun johtavalle antropologille de Quotrefagesille riitti todisteeksi preussilaisten kehittymättömyydestä ja brutaaliudesta se, että nämä olivat suomalaisten kautta mongolista juurta. Edellisen maanmies ja aikalainen, johtava rotuteoreetikko de Gobineau laski suomalaiset mustien kanssa ”orjatoruun”.

Usein suomalaisilta itseltäänkin kuulee vielä nykyään ajatuksen, että olemme se kansa, joka viimeksi laskeutui puusta. Viime vuosikymmenellä monilla nuorilla suomalaisilla, varsinkin pitkälle koulutetuilla miehillä, oli puheiden ja kirjoitusten perusteella päällimmäisenä ajatus ”kohta mä lähden”.

Suomiko on siis tyhjenemässä tai itse asiassa jo tyhjentynyt niin, että jäljellä olemme enää me pahimmat metsäläiset, jotka todistavat oikeiksi muinaisten antropologien rotuluokitukset – tosin ensiluokkaisin hampain? No ei ilmeisesti ihan niin ole mennyt. Oheinen Tilastokeskuksen aineistoon perustuva kuva maahan- ja maastamuuttaneista osoittaa, että Suomi on päinvastoin täyttymässä tänne tulijoista. Viimeksi kuluneen vajaan 30 vuoden ajan Suomi on ollut muuttovoittoinen maa. Nettomaahanmuutto on kasvanut trendinomaisesti, ja Tilastokeskus on väestöennuste ennusteelta nostanut arviotaan maahanmuuton laajuudesta.

Toisin oli ennen, erityisesti 1960- ja 1970-luvun vaihteen hurjina vuosina. Nykyään ”työpaikat muuttavat Kiinaan”, mutta siihen aikaan työpaikat jo olivat Ruotsissa ja suomalaiset menivät perässä. Muuttajien ydinjoukko tuli suurista ikäluokista. Monet paikoilleen jääneet pitivät muuttoa epäisänmaallisena, mutta nyt kun suurista ikäluokista puhutaan ja kirjoite-

taan tosi suurina eläkeiän kynnyksellä olevina ikäluokkina, muutto näyttytyykin mitä isänmaallisimpana ratkaisuna.

Kasvanut nettomaahanmuutto sai jonkin verran huomiota, kun Eläketurvakeskus viime marraskuussa julkaisi laskelmansa työeläkemaksun tulevasta kehityksestä. Maahanmuuttajat ansaitsivat tulla mainituksi, koska he vahvistavat entisestään ns. eläkepommein suutariluonnetta, minkä johdosta Pikasuutari alan miehenä voi vain toivottaa tulijat tervetulleiksi. Nämä tulevaisuuden maahanmuuttajat kun ovat vasta numeroita ennusteissa.

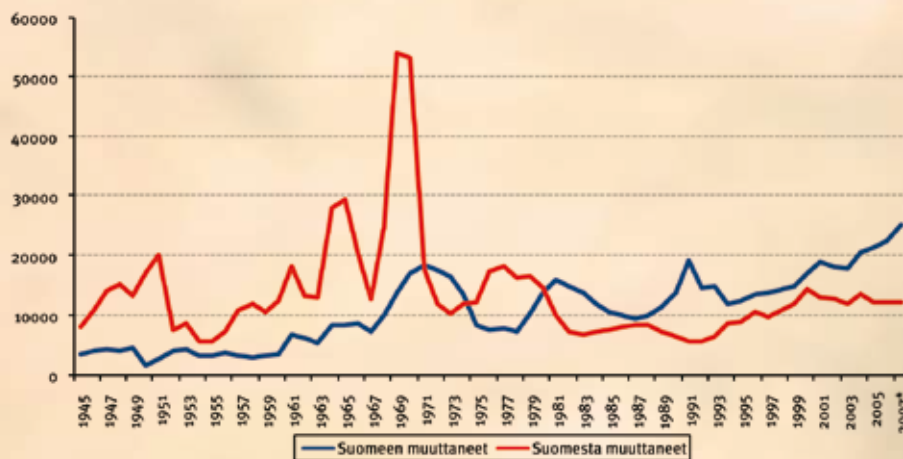
Varoittajien kuorokin on moniääninen, joskaan ei ehkä monivärinen. Toiset varoittavat tuudittautumisesta siihen, että maahanmuuttajat ratkaisevat ongelmamme. Toiset epäilevät tulijoiden työhaluja ja -kykyjä, toiset tulijoiden ”luotettavuutta”. Jotkut taas pitävät suomalaisia – siis muita kuin itseään – niin umpimielisinä, sivistymättöminä ja suvaitsemattomina, että tulijat lähtevät kohta pois ja varoittavat muitakin tulemasta. Toisten mielestä Suomen ilmastot ja verotus ovat niin karmea yhdistelmä, että muita käännystoimia ei tarvita.

Suurestakin maahanmuutosta on monilla muilla mailla kokemusta. Ainakin kansainvälisessä mediassa korostuvat erilaiset ongelmat ja yhteentörmäykset muuttajaryhmien välillä

tai kantaväestön kanssa. Olisikohan näistä kokemuksista koottavissa ”älä tee näin” -käsikirja kulttuuriseen tai muunlaiseen kohtaamiseen? Pikasuutarin kadunmiestason vaikutelma jopa kaikkien ihanneyhteiskuntien äidistä Ruotsista on se, että maahanmuuttajat elelevät omissa porukoissaan ja alueillaan ja perusuksalaiset omissaan.

Joku kirjoittaja varoitti siitä, että maahanmuutto on väestötasapainon kannalta riskialtista politiikkaa. Niin tietysti onkin, että jos nettomuuttajien määrä kovasti vaihtelee ajankaksosta toiseen, ikäluokat ovat erikokoisia ja yhteisesti rahoitettaviin systeemeihin tulee tasapaino-ongelmia. Jos siis uusiutumistason alapuolella olevaa syntyvyyttä ikään kuin kompensoidaan nettomaahanmuutolla, ikäluokkien koon vaihtelut tulevat suuremmiksi kuin ”omavaraisväestöllä”.

Uusiin suomalaisiin ei pidä varsinkaan eläkejärjestelmässä suhtautua vain rahoitusta otsa hiessä tasapainottavana välineenä. Säännökset, rekisterit ja ennen kaikkea suomalainen umpirehellisyys pitävätkin kaikessa hiljaisuudessa huolen siitä, että eläke kertyy taustoista riippumatta. Eläke maksetaan aikanaan, vaikka muuttaja päättäisikin hakea vielä parempaa paikkaa, kenties palata entiseen. Tietävätköhän he tämän?

Pauli Forma, Karoliina Harkonmäki, Pirjo Saari, Janne Väänänen (toim.):

Ketkä tekevät kuntatyön tulevaisuudessa?

★ Kirja on merkittävä tutkijoiden puheenvuoro ja kannanotto kunta-alan tämänhetkisiin ongelmiin ja tulevaisuuden näkyymiin. Se on syntynyt osana Kuntatyö 2010 -projektia, jonka yhtenä tavoitteena on löytää lääkkeitä kiristyvään työvoimakilpailuun kuntien ja yksityisten alojen välillä. Mistä ja millä keinoilla löytyy tekijöitä tulevaisuuden kuntatyölle? Tähän kirjassa etsitään vastausta kymmenen kirjoittajan voimin.

Kirjoittajien lähtötilanne on vähintäänkin haastava: vuoteen 2025 mennessä peräti puolet nykyisistä kuntien palkollisista on eläkkeellä.

Samaan aikaan sosiaali- ja terveysaloilla avautuu noin 200 000 työpaikkaa. Pako eläkkeelle kiihtyy siis huimaa vauhtia. Tutkijat pohtivat ansiokkaasti tekijöitä, joilla kuntatyön vetovoimaa voidaan lisätä kilpailluilla työmarkkinoilla nyt ja ylihuomenna.

Avainasemaan nousevat työhyvinvoinnin ja työkyvyn tukeminen. Johtopäätös ei uutuudellaan viehätä, mutta osoittautuu kuitenkin jälleen kerran vankasti perustelluksi.

Kirjoittajien havainto on, että kunnissa on alettu viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana tukea työhyvinvointia selvästi aikaisempaa enemmän. Oikeassa kurssissa ollaan, mutta riittääkö se?

Tutkijat toivovat, että työhyvinvointi pitäisi ottaa selkeämmin esille kunnan strategisessa suunnittelussa. Myös henkilöstön oloissa tapahtuvia muutoksia tulisi seurata nykyistä systemaattisemmin.

Kritiikistään huolimatta kirjoittajat ovat sitä mieltä, että valtaosa kuntien työntekijöistä on tyytyväisiä omaan työhönsä ja työoloihin. Työ on turvattua, eläkkeelle lähdetään aiempaa

myöhemmin ja työssä jatketaan yli varsinaisen eläkeiän. Työkyvyttömyyseläkkeelle jäädään kunnissa harvemmin kuin ennen.

Myönteisestä kehityksestä huolimatta kirjoittajat näkevät, että noin joka kolmannelle kuntien työntekijällä on jonkinasteisia uupumisoireita. Työtä on liikaa, se on osin jopa pakkotahtista. Työpaikan vaihtaminen, uudelleen koulutus tai pitkän vapaan pito ovat entistä useamman ajatuksissa.

Yleinen huomio tuntuu kirjaa lukiessa olevan, että työssä jatkamista edistää ennen kaikkea työnantajan vahva tuki. Se näkyy työmäärän kohtuullisuutena ja hyvänä ilmapiirinä.

Kirjoittajat pitävät suurena haasteena sitä, että tuki osataan kohdentaa sitä kipeimmin tarvitseville. Terveet eivät kaipaa tukea, vaan vaa- jaakuntoiset ja heikommat.

Teksti: Jouko Moilanen

Kristiina Helenius:

Mikä maa, mikä syöpä

(Tammi 2008)

★ Syöpäuutinen kohtaa vuosittain 26 000 suomalaista, joka neljännes sairastuu syöpään jossain elämänsä vaiheessa. Tässä syy miksi Kristiina Helenius päätti kertoa oman tarinansa.

”Minä olen yksi heistä ja tiedän, että sairauden keskellä valon ja toivon pilkahdukset tulevat pieninä ja yllättävistä suunnista”, hän kirjoittaa.

Ylen entinen Brysselin kirjeenvaihtaja työskenteli Washingtonin suurlähetystön lehdistöneuvoksena kuusi vuotta. Helenius viihtyi ja menestyi työssään. Hänen Suomi-viestintänsä toi maaillemme medianäkyvyyttä ja palkintoja. Elämä hymyili ja katonan tuntui olevan vain taivas. Kunnes eräänä marraskuisena iltana hän löysi kaulaltaan kaksi outoa luomea ja myöhemmin soliskuopasta oudon muhkurin.

Tästä alkoi elämän uusi vaihe: sairaana olemisen seikkailu.

Aluksi imusolmuke syövän uskottiin nujertuvan parissa kuukaudessa, mutta sen selättäminen kesti kahdeksan kuukautta. Vakava sairaus koetteli elämän perustuksia; kaikkivoipuu oli hävinnyt. Kristiinan sairaus oli myös haaste puolisolalle ja 11-vuotiaalle tyttärelle. Parisuhde toimi ”kauko-ohjauksella” ja vain välttämätön jaksettiin tehdä. Aktiiviliikkuja sai tottua hoitojen jälkeiseen voimattomuuteen ja tokkuraan. Solumyrkyt jäljet näkyivät ulkonäössä.

Syöpä on kirjassa pääosassa, mutta Helenius kuvaa myös amerikkalaista sairaanhoitoa kannustavaksi ja ystävällisen välittömäksi. Apua ja välittämistä hän sai myös amerikkalaisilta tuttaviltaan ja naapureiltaan. Mutta: jotta pääsisi hyvään hoitoon, vakuutusten on oltava kunnossa tai rutkasti rahaa. Tämän Kristina Helenius koki käytännössä, sillä ulkoministeriön byrokratian takia hän melkein putosi tyhjään päälle.

Kirja kertoo kiinnostavasti myös naisdiplomaatin työtä, hänen lähipiiriään ja Washingtonin menosta. Kristiina Helenius ei voinut jättää

sairaslomalle, hoidoista toipumiseen hän käytti vuosilomapäiviään. Ilman työtovereidensa ja lähipiirin apua ei hän urakkaa olisi jaksanut.

”En tiennyt, että ympärilläni on niin paljon sairautta ja välittämistä. Opin kehon mielen ja sielun toiminnasta,” Kristiina Helenius summaa rankkaa kokemustaan.

Mikä maa, mikä syöpä on nimestään huolimatta toivoa antava kirja. Helenius ei sorru itesesäiliin tai marttyyriksi. Hän kuvaa sairausaikansa rehellisesti, mutta silti journalistisen viileästi. Rankkojen hoitojen ja kivun rinnalla kulkee peräänantamattomuus, halu parantua. Kirja on niin jännevästi ja hyvin kirjoitettu että se pakko lukea yhdellä istumalla.

Kristiina Helenius omistaa kirjansa syöpään menehtyneelle kollegalle. Kirjan tuoton hän lahjoittaa syöpätutkimukselle.

Teksti: Terttu Levenen

Timo Ritakallio Ilmarisen sijoitusjohtajaksi

Ilmarisen hallitus on nimittänyt oikeust. kand., MBA **Timo Ritakallion** (45) yhtiön uudeksi sijoitusjohtajaksi ja varatoimitusjohtajaksi. Ritakallio aloittaa tehtävässä 1.8.2008.

Ritakallio toimii tällä hetkellä Pohjola Pankin (entisen OKO Pankki Oyj:n) varatoimitusjohtajana ja Pohjola-konsernin johtoryhmän varapuheenjohtajana vastualueenaan konsernin pankki- ja sijoituspalvelutoiminta. Vuodesta 1997 alkaen hänen vastualueeseensa OKOn palveluksessa ovat kuuluneet mm. yrityspank-

ki- ja pääomamarkkinatoiminnot sekä varainhankinta ja pankin oma sijoitustoiminta.

Ilmarisen toimitusjohtajan **Harri Sailaksen** mukaan valinnan ratkaisi Ritakallion pitkäaikainen ja laaja-alainen kokemus finanssialalta sekä asiantuntijaorganisaation johtamisesta.

Ilmarisen toimitusjohtajan sijaisena jatkaa edelleen yhtiön talous- ja riskienhallintatoiminnoista vastaava varatoimitusjohtaja **Jaako Tuomikoski**.

TOIMIA arvio toimintakykyä

► Suomalaisen toimintakykyä mitataan Kansanterveyslaitoksen koordinoiman TOIMIA-hankkeen avulla.

Hanke tiivistää mittaus- ja arviointimenetelmiä kehittävien, tekevien ja hyödyntävien asiantuntijoiden yhteistyötä. Menetelmien laatu ja tulosten vertailtavuus paranevat.

Verkostossa on viisi asiantuntijaryhmää, jotka käsittelevät toimintakyvyn mittaamista iäkkäiden, vaikeavammaisten, työkyvyn arvioinnin, väestötutkimuksen sekä termien ja käsitteiden näkökulmista. Ryhmät arvioivat menetelmät yhteisesti sovitujen kriteerien mukaisesti ja laativat niistä käyttösuositukset.

Hankkeen on suunniteltu kestävän vuoteen 2010.

Kansanterveyslaitoksen koordinoiman asiantuntijaverkoston työ käynnistyi viime syyskuussa. Mukana ovat Sosiaali- ja terveysministeriö, Kela, Stakes, Suomen Kuntaliitto, Kuntien eläkevakuutus, Työterveyslaitos sekä monet muut toimijat tutkimus- ja kliinistä työtä tekevästä laitoksesta.

Satu Huber Eläke-Tapiolan toimitusjohtajaksi

Finanssialan Keskusliiton (FK) toimitusjohtaja **Satu Huber** siirtyy Eläke-Tapiolan toimitusjohtajaksi syksyn alkaessa.

Finanssialan Keskusliitto aloitti toimintansa vuoden 2007 alussa, kun Suomen Pankkiyhdistys, Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto, Finanssityöntekijät ja Suomen Rahoitusyhtiöiden Yhdistys fuusioituivat.

FK:n hallitus on käynnistänyt prosessin uuden toimitusjohtajan etsimiseksi.

Eläke-Tapiola

Kauppätieteen maisteri **Jan Lehtinen** on nimitetty salkunhoitajaksi Eläke-Tapiolan suoriin osakesijoituksiin 15.3.2008 alkaen. Hän on aiemmin toiminut vastaavissa tehtävissä Eläke-Veritaksessa.

Etera

Kauppat. maist. **Jorma Riipinen** on nimitetty vakuutuspalvelujohtajaksi.

Fil. maist. **Annukka Lulu** on nimitetty asiakaslehden toimituspäälliköksi.

Eläketurvakeskus

Merkonomi **Johanna Mäkelä** on nimitetty tietohallinto-osastolle käyttöpäälliköksi.

Oikaisu: Johdon alaisuudessa toimivaan kehittämisen tuki -yksikköön on nimitetty kehityspäälliköksi sosionomi **Eeva Vasanoja**, projektipäälliköiksi kauppatiet. maist. **Sini Juutila** ja projektipäälliköksi luonnontiet. kand. **Päivi Kuoppala**.

Varma

Tradenomi, VTS **Susanna Teräskallio** on nimitetty yhteyspäälliköksi yritysasiakasyhteyksien aluepalveluihin.

Työmarkkinajärjestöt palkitsivat Kaiku-ohjelman

► Työmarkkinajärjestöjen yhteistyöelin, Tuotavuuden pyöreä pöytä, on myöntänyt Kaiku-työhyvinvointipalveluille kunniamaininnan. Valtiokonttorin vuonna 2002 luoman Kaiku-ohjelman avulla työhyvinvointi on jalkautettu osaksi valtion virastojen johtamista ja arkea. Jo yhdeksässä kymmenestä valtion virastosta työhyvinvointi on nostettu ylimmän johdon tulosopimukseen asti.

Kaiku-työhyvinvointipalveluiden tarkoituksena on edesauttaa työhyvinvointiin liittyvän tietouden ja hyvien käytäntöjen leviämistä valtion virastoissa yli hallinnonalojen. Ohjelman puitteissa on vuodesta 2002 koulutettu yli 300 Kaiku-kehittäjää, jotka tukevat valtion virastoissa esimiehiä ja henkilöstöä työhyvinvoinnin kehittämisessä.

Kaiku-palveluiden avulla työhyvinvointia on mallinnettu, tuotettu ja levitetty valtion organisaatioihin. Kaiku-työhyvinvointinäkemys on mukana myös hallituksen kestävän kehityksen toimenpideohjeistuksessa, jossa julkishallinnon työpaikkoja kehoitetaan soveltamaan Kaiku-ohjelmassa kehitettyä tiukasti organisaation strategiaan sidottua työhyvinvoinnin edistämismallia.

Kokonaisuutena Kaiku-ohjelma tarjoaa palveluita ammatillisessa kuntoutuksessa, työhyvinvoinnin koulutuksessa ja konsultoinnissa, riskienhallinnan suunnittelussa ja toteutuksessa, vakuutus-, vahingonkorvaus- ja työeläkeasioissa.

Telma on uusi työelämälehti

► Työturvallisuuskeskuksen (TTK) ja Työsuojelurahaston (TSR) uusi lehti on nimeltään Telma. Se on työelämän kehittämisen erikoislehti.

– Keskeinen tavoitteemme on tukea yhteistyötä työpaikoilla, korostaa TTK:n toimitusjohtaja Jorma Löhman.

Telman kohderyhmää ovat mm. työsuoje-

lupäälliköt ja –valtuutetut, työsuojelun ja työterveyden ammattilaiset, luottamushenkilöstö ja esimiehet, työelämäntutkijat sekä viestinnän ammattilaiset.

Telman ensimmäinen numero ilmestyi maaliskuussa. TTK:n ja TSR:n entiset lehdet Työyhteisöviesti ja Tiedon sillan viimeiset numerot ilmestyivät viime vuoden lopussa.

Apurahansaajien sosiaaliturvamalli valmiina

► Sosiaalipoliittisen ministeriryhmän mallin mukaan apurahansaajat saavat eläketurvan, sairaskorvausturvan ja lakisääteisen tapaturmaturvan. Se järjestetään vuoden 2009 alusta maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän mukai-

sesti. Apurahansaajien sosiaaliturvaa koskevat hallituksen esitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle kesään mennessä.

Sosiaalipoliittinen ministeriryhmä on käsitellyt myös apurahansaajien työttömyysturvaan liittyviä ongelmia. Ehdotuksen mukaan apurahansaajat, joilla ei aiemman työssäolonsa perusteella ole oikeutta työttömyyspäivärahaan, saisivat työmarkkinatukea kuudelta kuukaudelta ilman tarveharkintaa, kun heillä on ollut kahden vuoden apurahakausi työttömyyttä edeltävien neljän vuoden aikana. Työttömyysturvaa koskevat muutokset on tarkoitus esitellä samaan aikaan apurahansaajien muuta sosiaaliturvaa koskevan esityksen kanssa.

Verottoman apurahan yläraja nostettaisiin nykyisestä noin 15 848 eurosta 18 300 euroon. Korotus kattaisi vakuutusmaksut, jolloin käteen jäävän apurahan määrä ei pienene nykyisestä sosiaalivakuutusmaksujen vuoksi.

LOPPUKEVÄÄN TUTKIMUSSEMINAARIT!

Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaarit ovat kaikille avoimia, mutta kokousjärjestelyjen vuoksi tarvitaan ennakkoilmoittautuminen, mielellään paria päivää aikaisemmin. Ilmoittautumiset Anja Kalliolle: anja.kallio@etk.fi tai 010 751 2146.

Tilaisuudet Eläketurvakeskuksessa (Kirjurinkatu 3, Itä-Pasila).
Vahtimestarit opastavat eteenpäin 1. krs valvomosta.

24.4. Seppo Karisalmi, Kasimir Kaliva ja Eila Tuominen, Eläketurvakeskus
13:00–15:00 Joustava eläkeikä –seurantatutkimus työssä jatkamisesta
Kokoushuone: Sirkkula

8.5. Mervi Takala, Eläketurvakeskus
13:00–15:00 Osa-aikaeläketutkimusten tuloksia vuosilta 1996-2005
Kokoushuone: Sirkkula

15.5. Tomi Kyyrä, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
13:00–15:00 Työkyvyttömyyseläke ja työvoiman kysyntä
Kokoushuone: Vaahtera

22.5. Aila Järvikoski ja Kristiina Härkäpää, Kuntoutussäätiö, Raija Gould, Eläketurvakeskus
13:00–17:00 Työeläkekuntoutuksen toimivuus
Kokoushuone: Vaahtera. Seminaarin jälkeen buffet-tarjoilu.

Tämä esimerkillinen nuorukainen on valistanut itseään vertaistaan hakevalla innolla. Tee sinä samoin.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Työ ja toimeentulo määrittävät hyvinvointia

► Stakesin Suomalaisten hyvinvointi 2008 -raportin mukaan väestö voi entistä paremmin. Terveys on kohentunut kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä, elintaso on parantunut ja pienituloistenkin reaalitytulot ovat kasvaneet.

Suomi on muuttunut samalla myös entistä eriarvoisemmaksi. Hyvinvointierot ovat jatkaneet kasvuaan sekä terveyden että tulojen suhteen. Pienituloisten ja vähän koulutettujen tulot ja terveys eivät ole kohentuneet samaa tahtia kuin hyvätuloisten ja koulutettujen. Tuloterot

ovat kasvaneet 1970-luvun alun tasolle.

Työelämästä syrjäytyminen on edelleen yleistä, mikä selittää suuren osan erojen kasvusta.

Valtaosa eli yhdeksän kymmenestä työikäisestä suomalaisesta on tyytyväinen elämäänsä. Vaikka muut kuin materiaaliset tekijät ovat nousseet yhä enemmän suomalaisten hyvinvointia kehystäväksi tekijöiksi, niin työhön ja toimeentuloon liittyvät tekijät määrittävät edelleen hyvinvointia. Yksittäisistä riskiteki-

jöistä työttömyys oli selvimmin yhteydessä hyvinvointiin ja sen vajeisiin.

Tutkimus osoittaa myös, että suomalaiset luottavat edelleen vahvasti hyvinvointivaltioon ja haluavat säilyttää sen pitkälti nykymuotoisena.

Suomalaisten hyvinvointi 2008 -raportti perustuu Stakesin laajaan väestökyselyyn. Kysely on lajissaan toinen. Edellinen tehtiin vuonna 2004.

PALAUTTEEN PAIKKA

Mikä mielestäsi on tämän lehden kiinnostavin juttu?

Mitä aiheita haluaisit lukea Työeläke-lehdestä?
Kerro juttuideoasi.

Työskentelen työeläkeyhtiössä tai -laitoksessa:

☐

kyllä

☐

ei

Kiitos palautteesta!

Voit lähettää mielipiteesi toimitukseen myös sähköpostilla: kati.kalliomaki@etk.fi

Eläketurvakeskus
maksaa
postikulut

Työeläke-lehti

Eläketurvakeskus

Tunnus 5001479

00003 VASTAUSLÄHETYS

Norwegian pension reform

► In Norway the old-age pension will be reformed through familiar means. In 2010 the Norwegians will introduce a scheme where the retirement age is flexible and the pensions are adjusted to increasing life expectancy through a life expectancy factor. The whole working career will affect the future pension.

The current legislative proposal to reform the statutory old-age pension will come for processing to the Norwegian Parliament in spring 2008.

Like many other countries, Norway faces population ageing and increasing pension expenditure. The old-age dependency ratio is expected to nearly double by 2050. The share of pension expenditure in GDP is also expected to increase significantly.

The Norwegians want to build a financially and socially sustainable pension scheme. The main means of achieving this aim is to improve the incentives to work. Thanks to oil revenues Norway is in a better position than many other OECD countries to curb the increasing costs.

In order to improve the incentives to work the current fixed retirement age of 67 years will be replaced by a flexible retirement age. After the reform the old-age pension may be taken either fully or in part from the age of 62, and it is possible to continue working until the age of 75. The amount of the pension is smaller if the person retires earlier, as upon retirement the accumulated pension capital is divided by the average life expectancy of the insured person's own age group.

In the new scheme the pension will be determined on the basis of the earnings of the whole working career. A pension will also accrue on the whole wage below the earnings ceiling.

The residence-based pension will also be changed to a guarantee pension which is proportional to the earnings-related pension. In other respects the level of this guarantee pension will remain the same as the current residence-based pension.

The flexible retirement age and the inclusion of the change in life expectancy in the pension calculation will affect all new old-age pensions as of 2010.

Generational viewpoint on pension financing

► The question of whether the pension financing will suffice as the population ages was wide-

ly discussed in the media in 2007. However, it has been estimated that the pension contributions levied and the funded pension assets will be sufficient, if the Finnish economy develops fairly favourably. This is indeed to be hoped for, as already at present the daily income of nearly 1.3 million Finns is mainly dependent on pension income from the statutory pension scheme.

Still, large amounts of pension contributions and taxes have to be levied to finance the pensions. In 2007 the Finnish statutory pension expenditure amounted to approximately 19 billion euros, corresponding to 11 per cent of GDP.

However, the financing is evenly divided between the active generations. There are differences between the generations as regards the financing shares, and this is due to the different sizes of the age groups and their being in different phases of the life cycle.

The functioning of the pension scheme is based on a generational contract. Each generation in its turn finances the pensions and each generation in its turn receives pension benefits. The main issue here is the growth in real-term earnings.

The Finnish Centre for Pensions has made projections of the development in pension financing and pension expenditure up to 2075. By combining history and the future it is possible to better assess the fairness of the pension scheme from a generational viewpoint.

Now is the time for the younger generations to do their part of the generational contract. Their role will be critical from the viewpoint of pension financing. As the baby-boomers leave the labour market the younger generations have to take their place and also be more productive in order for real-term earnings to continue increasing and for pension financing to be sufficient. Employment rates also have to improve.

The pension record excites marketers of private pension insurance

► In Finland, pension records will for the first time be sent in 2008 to all employees and self-employed persons aged 18-67. The pension record contains earnings data on private-sector employments, and the aim is to make people check their own pension accrual and check that all employments have been entered into the registers.

However, the pension record has also raised partly false expectations. People believe it will

contain a pension estimate for everyone, when in fact only those aged 50 and over receive a pension estimate, as their pensions can be estimated fairly accurately. Despite this, especially banks and life insurance companies wage an extensive PR campaign for their own products under the pretext of the pension record. According to their message, the statutory earnings-related pension will be a huge disappointment, which may be remedied by taking out private pension insurance.

The people in the earnings-related pension sector, for their part, remind us that Finnish statutory earnings-related pension provision is extensive and attains a reasonably high level. The scheme provides adequate pensions at a fairly low cost and the future of the scheme is secure.

The popularity of private pension insurance has increased over the 2000s, but in Finland private pension insurance is not as big business as in many other countries. It is precisely the comprehensive earnings-related pension scheme which has, for its part, contributed to the scant need for private pension insurance.

Applying life expectancy coefficient to disability pensions

► Recently Finns have become more confused than ever by the public debate on the life expectancy coefficient. The coefficient is part of the 2005 pension reform and it will be applied as of 2010. The coefficient adjusts the pension amount to the expected lifespan. A corresponding adjustment factor was already earlier introduced in Sweden, and now for instance Norway and Portugal have decided to take into use similar solutions to take into account population ageing.

The life expectancy coefficient is considered unfair to those who have to exit the labour market early due to disability. They are not able to continue working past the lowest possible retirement age of 63 years, and so they cannot accumulate pension rights in later years.

Requests have been put forward that the life expectancy coefficient be abolished for recipients of disability pensions. The issue may yet appear on the agenda of the consultative working group on pension matters. There will probably also be a lot of discussion about the effect of the life expectancy coefficient on disability pensioners at the Pension Forum set up by Minister Liisa Hyssälä.

Eläketurvakeskuksen VERKKOPALVELUJA

ETK.FI ON ELÄKETIEDON RUNSAUDEN SARVI: FAKTAA, KANSAINVÄLISTÄ ELÄKETIETOA, TYÖELÄKELAKIPALVELUA, JULKAISUJA, LOMAKKEITA.

www.etk.fi

Verkkopalvelu tarjoaa tiivistä tietoa työeläketurvan peruspilareista, toimeenpanosta, kehittämisestä ja Eläketurvakeskuksen toiminnasta sekä palveluista.

etk.fi on erityisesti päättäjien, työeläkkeiden kehittäjien, sosiaalialan asiantuntijoiden ja tutkijoiden työkalu. Se tarjoaa eläkkeisiin liittyviä tietoja ja palveluja myös kaikille kansalaisille.

etk.fi kertoo Suomen eläkejärjestelmästä, muun muassa sen toimeenpanosta, sisällöstä, etuuksista ja rahoituksesta. Niitä kuvataan sekä lainsäädännön, tilastojen, aikasarjojen ja tutkimusten tukemina.

Faktasalkku

Faktasalkku etk.fi –palvelussa sisältää tiiviin tietopaketin työeläkkeistä, esimerkiksi eläkkeensaajien lukumääristä, eläkkeiden rahoituksesta ja rahastoista sekä eläkemenosta.

Faktasalkku kertoo myös pitkän aikavälin ennusteista ja eläkkeiden kehittämisestä.

Kansainvälinen tietopankki

etk.fi –palvelusta löytyy myös kansainvälinen tietopankki. Se on nimensä mukaisesti tietolähde eri maiden eläkejärjestelmiin ja tilastotietoihin ja niiden toimintaan. Pankissa on tietoja myös eri maiden suunnitelmista uudistaa eläketurvaansa.

- Työeläkelakipalvelut
- Lomakepalvelut
- Julkaisupalvelut

Myös työeläkelaki-, julkaisu- ja lomakepalvelut sijaitsevat etk.fi -sivuilla. Niistä löytyvät eläkelait, tietoja lakien soveltamisesta ja lakitiedotteita, kaikki ETK:n julkaisut ja eläkkeen hakemisessa tarvittavat lomakkeet.

